

Prof. univ. dr.
Lucian BELAȘCU

Dr. Ioan-
Sebastian Mezei

Aspecte privind sistemul de sănătate din România

Aspects regarding the Romanian healthcare system

9,10,11

Virgil NICULA

O incursiune în istoria economico - culturală a Sibiului

*An excursion into the economic and
cultural history of Sibiu*

2,3,8

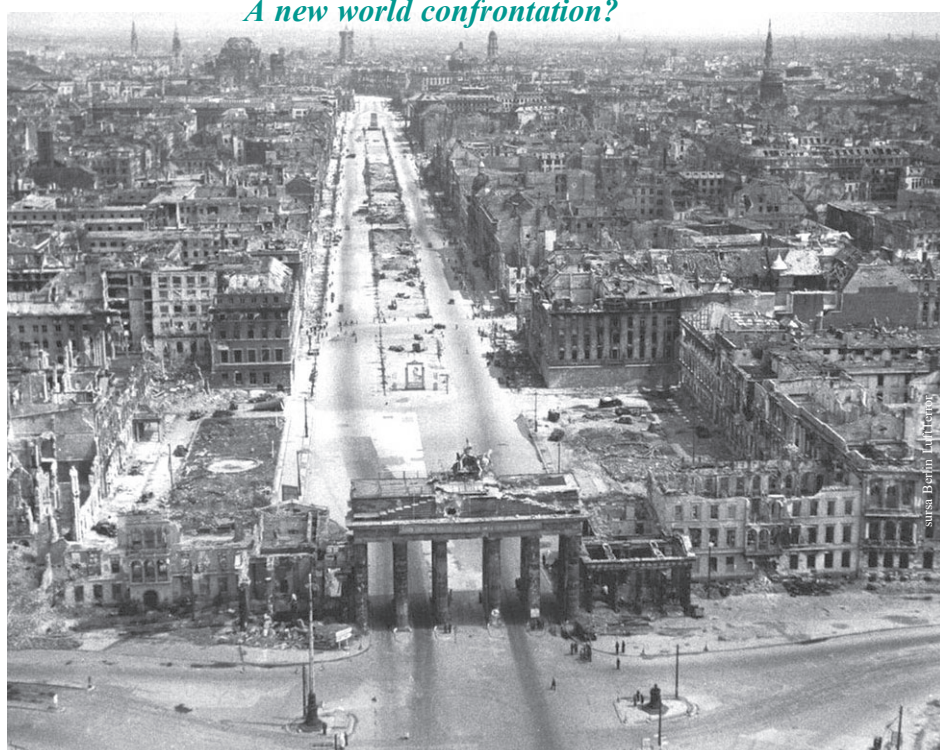
Dan POPESCU

Istorie și actualitate economică

O nouă confruntare mondială?

- câteva secvențe
la origine -
- printre lumini
și obscurități -

A new world confrontation?

„Omul este Dumnezeu pe pământ...” Lucian BLAGA **4,5,6,7**

Alexiu TATU

Fericitul Cardinal Iuliu Hossu

30 ianuarie 1885 Milașul Mare – 28 mai 1970 București

Viața noastră este credința noastră - Iuliu Hossu

*Sub semnul ASTREI. Câteva aspecte referitoare la strămoșii
pe linie feminină ai Fericitului Cardinal Iuliu Hossu*

11

ULBS, Facultatea de Științe Economice a găzduit cea de-a
32-a ediție a Conferinței Economice Internaționale de la Sibiu.

Revista „EUROECONOMIA XXI” o puteți găsi la adresa:
<https://infosibiu.eu/economie/>

Dorel Morândău
Despre conștiință
Despre
redefinirea
valorilor

7

*Economia în
prelungire...
Gânduri de
aducere aminte*

Medicul și cărturarul
Gheorghe Telea

Dan
POPESCU

12

Virgil NICULA

urmăre din pagina 1

Beyond its undeniable achievements, Sibiu is a tourist city that has opened its doors wide to Romanian or international visitors, which has obtained numerous titles and awards over time, as a result of the rich material and intangible heritage it possesses.

Cu peste 800 de ani de istorie, Sibiu este orașul nostru, al tuturor, născuți sau stabiliți în timp aici, cu care ne mândrim, pornind de la istoria sa și continuând cu realizările din domeniile economic, social sau cultural.

Dincolo de realizările incontestabile, Sibiu este un oraș turistic care și-a deschis larg porțile pentru vizitatorii români sau internaționali, care a obținut numeroase titluri și premii în timp, ca rezultat al bogatului patrimoniu material și imaterial de care dispune.

Când spunem *prima școală, prima carte tipărită în limba română, prima enciclopedie românească, primul teatru, primul muzeu, prima farmacie, primul spital sau orologiu într-un turn, prima instituție de învățământ teologic ortodox, prima bancă cu capital integral românesc, prima fabrică de bere, primul pod din fontă turnată* pe teritoriul actual al României, ne referim cu multă mândrie la Sibiu.

Prima menționare documentară a localității a fost făcută la 20 decembrie 1191 cu numele Cibunum și apare într-un document papal emis la Roma. Apărut mai apoi consensată cu diferite nume Prepositus Cibiniensis (1192-1196), Prepositus Scibiniensis (1211), Villa Hermani (1223), Hermannstadt (1366).

Începuturile Sibiului stau sub semnul colonizărilor săsești. Primii coloniști proveneau din teritoriile germane de la vest de Rin și erau flamanzi, valoni și franconi. Următorul act prin care este dovedită prezența coloniștilor germanici în regiunea Sibiului datează câteva decenii mai târziu, când regele Andrei al II-lea emite în 1224 o bulă de aur prin care coloniștii germani beneficiau de anumite drepturi și privilegii, aceștia situându-se astfel deasupra populației băștinașe.

Centrul istoric al Sibiului

constituie cel mai mare ansamblu urban medieval din România, cu numeroase vestigii păstrate din perioada respectivă, începând de la clădiri publice, case de locuit și până la ziduri și turnuri de apărare.

Primul spital de pe teritoriul actual al României era situat pe actuala

stradă Azilului din Sibiu, fiind înființat în anul 1292. Acesta purta numele de Spitalul Sf. Spirit, fiind administrat de către Ospitalierii Sfântului Spirit, o comunitate religioasă care se ocupa cu îngrijirea bolnavilor, a săracilor și a pelerinilor. De-a lungul timpului, clădirea a fost extinsă și modernizată, păstrându-și până în prezent o funcție socială, astăzi găzduind un azil de bătrâni. Tot la Sibiu se înființează *prima monetărie* din Transilvania în anul 1350.

Primele forme de organizare administrativă a sașilor sunt scaunele, ele fiind atestate pentru prima oară în anul 1302, pentru ca în 1355 să fie atestată și provincia Sibiu, care la acea vreme număra șapte scaune. Sibiu primește titlatura de civitas, în anul 1366 fiind pomenit pentru prima oară într-un document numele de Hermannstadt. Epoca medievală a constituit pentru Hermannstadt o perioadă prolifică din toate punctele de vedere, dar mai ales economic și administrativ.

Din punct de vedere economic, în Hermannstadt se evidențiază clar meșteșugarii care se organizează, în funcție de diferitele activități și meserii, în bresle. În secolul al XIV-lea Sibiu a devenit un mare centru de comerț și timp de secole a fost cea mai importantă cetate germană din Transilvania. Coloniștii au adus cu ei experiența și cunoștințele din așezările de baștină, având o tehnologie și organizare superioară celei cunoscute în Transilvania. Ei au dezvoltat pielăritul, tăbăcăritul, prelucrarea fierului, dulgheritul, olăritul, tehnica construcțiilor în piatră ș.a. Anul 1376, de când datează și primul lor regulament de funcționare, găsește în Hermannstadt 19 bresle, cu 25 de branșe meșteșugărești, pentru ca în secolul al XVIII-lea numărul acestora să ajungă la 40. Spre comparație, în aceeași perioadă, la Ulm existau 17 bresle, la Augsburg 15, la Köln 22 sau 28 la Strasbourg. Numărul lor a crescut ulterior, precum și importanța pe care au jucat-o în viața politică și în apărarea cetății. Breslele au avut atât rol economic, cât și social (întrajutorarea membrilor breslei și a familiilor lor) și militar, fiecare breaslă trebuia să păzească o anumită porțiune de zid, un turn sau un bastion. Astfel multe turnuri au primit în timp numele breslei care îl avea în grijă (Turnul Dulgherilor, Turnul Olarilor, Turnul Archebuzierilor ș.a.).

Pe această structură economică s-a dezvoltat ulterior comerțul în zonă. La început, comerțul Sibiului se făcea cu zonele învecinate, însă treptat aria sa de acoperire s-a extins foarte mult. Domnii Țării Românești, începând cu Vladislav I (1364-1377)

au promovat comerțul cu Sibiu, de unde își procurau articole meșteșugărești, obiecte de lux, armament și tehnică de război. Cu timpul, zona de interes comercial a Sibiului s-a orientat către sudul Carpaților, însă a trebuit să facă față puternicei concurențe a Brașovului. De asemenea, sunt de remarcat și schimburile comerciale care se realizau cu Moldova, care existau de pe vremea lui Ștefan cel Mare.

Cu toate acestea, Evul Mediu a fost și o perioadă de măcinări pentru Sibiu. Aflat la hotarul dintre Regatul Maghiar, mai târziu Imperiul Habsburgic și Imperiul Otoman, Sibiu a jucat mai multe roluri, de la centru administrativ al regiunii, până la câmp de luptă, el fiind incendiat în mai multe rânduri.

Sibiu este locul în care, în anul 1380, a fost menționată *pentru prima dată o școală* pe teritoriul actual al României. Inițial școală a comunității săsești și a Bisericii Catolice, instituția a stat la baza formării actualului Colegiu Național „Samuel von Brukenthal”.

Tot la Sibiu, în anul 1494, apare și *prima farmacie* atestată documentar de pe teritoriul actual al României. La început, aceasta a funcționat în Piața Mare, dar ulterior a fost mutată în Piața Mică, unde a funcționat neîntrerupt timp de peste 300 de ani. După naționalizarea din 1949, spațiul a fost transformat în Muzeul de Istorie a Farmaciei, care adăpostește astăzi o colecție bogată de instrumente medicale, recipiente, rețete și mobilier farmaceutic.

În același an, este instalat *primul orologiu într-un turn* pe teritoriul actual al României, fragmente din

acesta fiind păstrate la Muzeul Brukenthal.

La început de secol XVI, Sibiu se prezenta ca o cetate prosperă, în plină dezvoltare. Numărul de bresle trecuse de 30, iar armurierii, artificierii, tipografi și orfevrierii duseseră faima Sibiului departe peste hotare. Monopolul asupra comerțului era în mâna patriciatului (clasa conducătoare), printre care cei mai cunoscuți erau Haller, Lulay sau Ambruster. În 1517, comite al sașilor era Johan Lulay, unul dintre principalii susținători ai aducerii tuturor sașilor transilvăneni sub aceeași jurisdicție, reușind astfel o mai bună reprezentare a acestora.

După victoria otomanilor conduși de Suleiman Magnificul la Mohacs (1526), Transilvania capătă o autonomie specială, dar de data aceasta sub suzeranitate turcească (1541). Sibiu are de suferit în urma preluării monopolului asupra comerțului cu Țările Române de către Înalta Poartă. Spre sfârșitul secolului, mai multe evenimente influențează negativ comerțul sibian: otomanii preiau controlul gurilor Dunării, Ungaria este transformată în pașalâc turcesc iar drumurile comerciale către vestul și centrul Europei care treceau pe aici cad în mâna otomanilor, iar orașele hanseatice decad. Mai mult, sub dominația otomană, armenii și grecii se așează în Sibiu și fac concurență vechilor întreprinderi de comerț. Principalul debușeu al mărfurilor sibiene rămâne Țara Românească.

Între timp, au loc epidemia de ciumă din 1531, inundațiile din 1533 și foametea din 1535, care au slăbit mult Sibiu.

Prima fabrică de hârtie în Regatul Ungariei apare la Sibiu în anul 1534. Un an mai târziu, Filip Moldoveanu tipărește în anul 1544 Catehismul Luteran, numit și Catehismul românesc sau Catehismul de la Sibiu, *prima carte tipărită în limba română*.

În anul 1551 inginerul Conrad Haas (1509-1576), comandantul Arsenalului din Sibiu, realizează *primul experiment cu rachete* din lume și redactează lucrarea sa considerată prima documentație care enunță principiile și modalitățile de construcție a rachetelor. El a administrat Cazarma Kempel din Piața Armelor, una dintre cele mai bine dotate și tehnologizate cazarme din sud-estul Europei.

Înfrângerea Imperiului Otoman de către cel Habsburgic, în anul 1688, a transformat Sibiu pentru aproape 100 de ani, între 1692 și 1791, în capitala Principatului Transilvaniei, aici având sediul și guvernatorul. Aceasta este o perioadă înfloritoare a orașului, cele mai reprezentative

construcții din această perioadă fiind Palatul Brukenthal și Biserica romano-catolică „Sfânta Treime”.

În 1717, la Sibiu, pe actuala Stradă a Turnului, a fost deschisă *prima fabrică de bere* de pe teritoriul actual al României, după ce în 1712 Împăratul Carol al VI-lea acordase orașului un privilegiu în acest sens. Aceasta a marcat începutul tradiției berii produse industrial în țară. În același an, Sibiu se confruntă cu o nouă epidemie de ciumă, care se pare că a fost una dintre cele mai grave epidemii, mulți sibieni părăsind orașul, inclusiv administrația locală care se mută la Cisnădie.

În același an se întrunește Dieta Transilvaniei în sala Reduta (strada Xenopol, unde se află în prezent restaurantul Benjamin). Aceasta are un rol deosebit de important în desfășurarea răscoalei lui Rakoczi al II-lea. Odată înfrântă mișcarea curuților, influența Vienei este consolidată, iar Sibiu intră într-o perioadă mai liniștită care a durat până la Revoluția din 1848.

Prin legăturile cu centrele de răspândire a iluminismului european, viața Sibiului capătă noi valențe. Economia, viața social-culturală și dezvoltarea urbanistică iau amploare. În schimb, au loc și o serie de manifestări care diminuează puterea politică a Sibiului. Mai întâi, autonomia sa militară dispare, întrucât habsburgii instalează o garnizoană militară în locul apărării formate din proprii locuitori. În al doilea rând, viața religioasă este bulversată de apariția iezuiților, franciscanilor și a ordinului ursulinilor. Sașii luterani își văd astfel puternic diminuată influența lor în viața spirituală a orașului. Nu în ultimul rând, presiunea fiscală crește substanțial, ajungând să apese tot mai greu pe umerii sibienilor.

În 1745, între Sibiu și Viena ia ființă prima linie poștală. Ea efectua curse între cele două orașe de două ori pe lună. În prima jumătate a secolului al XIX-lea Sibiu primește un nou val de coloniști, aceștia venind din Austria. În paralel cu creșterea populației de origine germanică, Sibiu devine și un centru al românilor și al luptei pentru libertate a acestora.

În anul 1769 se deschide *prima sală pentru spectacole de teatru* în casa baronului von Möriinger din Piața Mare (Casa Albastră), funcționând aici până în anul 1783.

Baronul Samuel von Brukenthal (1721-1803) a fost una dintre cele mai importante personalități iluministe și unul dintre cei mai cunoscuți masoni din Transilvania. În anul 1777 îi este oferită demnitatea supremă pentru un transilvănean, fiind numit guvernator al

Transilvaniei, funcție pe care a îndeplinit-o până în 1787.

În anul 1782 Franz-Joseph Müller von Reichenstein descoperă în laboratorul său de pe Fleischer-gasse (în prezent strada Mitropoliei) *elementul chimic telur*.

În anul 1784 apare la Sibiu *primul ziar* din Transilvania, numit Siebenbürger Zeitung din presa tipografică Martin Hochmeister. După 1789 publicația a fost continuată de Martin Hochmeister cel Tânăr. A apărut săptămânal, până în 1862, când s-a unit cu Hermannstädter Zeitung. De trei ori pe an apărea cu suplimentul gratuit Siebenbürgische Provinzialblätter.

Între 1788-1791 s-a numit Hermannstädter Kriegsbote (*Curierul sibiian de război*), apoi Siebenbürger Bote, Zeitschrift für vaterländische Interessen, Geschichte und Landeskunde, Weltchronik. Tirajul inițial a fost de 200 de exemplare.

Tot la Sibiu, în 1786, a fost fondată *prima instituție de învățământ teologic ortodox* din țară. Inițial o școală de teologie, aceasta a fost reorganizată în 1811, sub îndrumarea lui Gheorghe Lazăr, devenind un reper al educației religioase. Astăzi, ea continuă tradiția sub numele de Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna”, din cadrul Universității „Lucian Blaga” din Sibiu.

La 1 iunie 1788, librarul Martin Hochmeister deschidea la Sibiu, în Turnul Gros, *primul teatru* de pe teritoriul actual al României, ceea ce ne arată că atât școala de teologie, cât și cea teatrală, s-au dezvoltat simultan. Astăzi, clădirea găzduiește Sala Thalia a Filarmonicii de Stat din Sibiu. Ulterior, teatrul a fost mutat și redenumit în Teatrul Național „Radu Stanca”.

În acea perioadă, Sibiul era reședința regiunii cu același nume, din care mai făceau parte Hunedoara, Alba Iulia, Sebeș, Miercurea Sibiului, Mediaș, Orăștie și alte localități.

Martin Hochmeister menționa că la 1790 în Sibiu erau cca. 14.000 de locuitori și alți 2.000 de funcționari ai capitalei Transilvaniei. La acea vreme se regăseau 15 biserici sau lăcașuri de cult, două biblioteci, cea a baronului Brukenthal și cea a liceului evanghelic. Hanurile și cafenelele erau în număr de peste 20 în tot orașul, dintre care se remarcă „Împăratul Romanilor” și „Cei Trei Marocani”. Există un teatru, un cazinou (ce avea masă de biliard), mai multe săli de bal, majoritatea administrate de hangii luxemburghezi Phillip Collignon. Pădurea Dumbrava exista deja ca loc de recreere preferat de sibieni, De asemenea funcționau diferite societăți și cluburi, așa cum era „Societatea Ținșailor”. Odată pe lună, la Sibiu sosea diligența de la Viena și pleca poșta călare din Sibiu spre aceeași capitală imperială (Răzvan Pop, *Istoria*

orașului nostru Sibiu, 2017).

Philipp Collignon a arendat în 1772 hanul „La steaua albastră” și a avut un rol important în dezvoltarea și crearea numelui său. Aici s-a cazat la 31 mai 1783 Împăratul Iosif al II-lea, aflat într-o călătorie prin Transilvania, iar proprietarul hanului a decis în cinstea acestui eveniment schimbarea numelui în „Zum Römischen Kaiser” (La Împăratul Romanilor). Magistratul orașului a cumpărat în 1857 Casa Wayda, pentru suma de 25.000 de guldeni, urmărind extinderea hanului pentru a găzdui întâlniri politice, inclusiv întrunirile Dietei Transilvaniei. Sala festivă a fost reamenajată în 1873, iar începând din 1876 au fost organizate spectacolele teatrale. Clădirea veche a fost demolată în 1891 și s-a construit vizavi o clădire nouă, mai adecvată cerințelor vremii, care a fost inaugurată în 7 septembrie 1895. (în prezent hotelul „Împăratul Romanilor”).

Muzeul Brukenthal din Sibiu și-a deschis porțile în 1817, devenind *primul muzeu* din România și din sud-estul Europei, la inaugurare participând și Împăratul Francisc I cu împărăteasa Carolina Augusta. Găzduit în palatul construit de baronul Samuel von Brukenthal între 1778 și 1788, acesta a fost destinat inițial ca reședință și spațiu pentru colecțiile sale de artă. Prin testament, baronul a lăsat moștenire clădirea și colecțiile sale Bisericii Evanghelice, cu dorința ca ele să fie accesibile publicului. În deceniile următoare, muzeul s-a extins treptat, adăugând secții precum cele de științe ale naturii, farmacie, istorie și artă contemporană, devenind un reper cultural major al orașului și al întregii țări.

În anul 1839 se înființează fabrica de zahăr pe Bd. Victoriei și în același an este menționată o Moară de scoarță pe actuala stradă cu același nume.

În 1840 se deschide pe str. Turnului Fabrica de lumânări și săpun. În 1844 Sibiul avea două tăbăcării, una de pălării și păslă, o fabrică de ulei de rapiță, o moară de hârtie, un atelier de cupru și o fabrică de cărămizi și țigle.

La 8 mai 1848, după Marea Adunare de la Blaj, la Sibiu are loc conferința prin care este elaborat proiectul programului Adunării Naționale. Tot aici avea sediul Comitetul Național ales la Blaj, cu 23 de membri, avându-i ca președinte pe Andrei Șaguna și ca vicepreședinte pe Simion Bărnuțiu, iar Avram Iancu venea adesea la Sibiu pentru consultări cu membrii Comitetului. Deși înfrântă, Revoluția de la 1848 a avut consecințe de durată pe toate planurile vieții socio-politice din Transilvania. Mai cu seamă, națiunea română se afirmă pe scena politică și își revendică drepturile după secole în care fusese doar tolerată.

Devenit unul dintre simbolurile emblematice ale Sibiului, Podul Minciunilor este *primul pod din fontă turnată* din România. Construit în 1859, podul leagă Piața Mică de Piața Huet și este înconjurat de numeroase legende locale.

În anul 1861 se înființează Asociația Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român (ASTRA), organizație care avea să joace un rol important în mișcarea de emancipare a românilor ardeleni. În 1861 și 1863 au loc la Sibiu congresele românilor prin care se hotărăsc modalitățile de acțiune pentru lupta națională.

În acest context, în vara anului 1863 încep lucrările Dietei de la Sibiu, care era alcătuită din 58 de deputați români, 56 de deputați maghiari și secui și 44 de deputați sași. Deputații români și sași au votat legea egalei îndreptățiri a națiunii române și a confesiunilor sale, precum și legea pentru folosirea limbii române în administrație și justiție, pe principiul egalității cu limbile maghiară și germană.

În anul 1863, se inaugurează *primul spital de boli nervoase*, fiind o premieră în sud-estul Europei.

Pe plan religios, Sibiul capătă o importanță sporită după ce, în 1864, grație eforturilor lui Andrei Șaguna, episcopia Sibiului este ridicată la rang de Mitropolie.

După instaurarea dualismului austro-ungar în 1867, Sibiul se dezvoltă sub auspiciile capitalismului industrial. Privilegiile sașilor sunt desființate și practicarea comerțului și a meseriilor era și ea liberalizată. În acest context, începând cu 1884, breslele de meșteșugari au decăzut treptat, urmând a fi complet desființate în 1940, iar în locul lor se dezvoltă mica industrie, așa-numitele „corporații industriale”.

În 1868 ia ființă fabrica Rieger, în 1873 fabrica de cazane, în 1890 fabrica de pielărie, în 1897 fabrica de cântare și în 1904 fabrica de tricotate.

Prima reprezentație de teatru în limba română a avut loc la teatrul din Sibiu în anul 1868, în actuala Sala Thalia, unde trupa marelui actor și regizor Mihail Pascaly a susținut o serie de reprezentații teatrale, sufler fiind poetul național Mihai Eminescu.

Tot în această perioadă are loc și dezvoltarea Sibiului într-un centru financiar. După ce sașii înființaseră în 1841 Hermannstädter Allgemeine Sparkasse (Casa Generală de Economii din Sibiu), cea mai puternică bancă a lor, a venit și rândul românilor în anul 1872, când la Sibiu a fost înființată Banca Albina, *prima bancă cu capital integral românesc* de pe teritoriul actual al României. Instituția a avut un rol esențial în susținerea economică a românilor din Transilvania și a contribuit la dezvoltarea economică a comunității.

De mare importanță pentru dezvoltarea orașului, în același an se inaugurează *prima linie de cale ferată* din Transilvania, pe ruta Sibiu-Copșa Mică, iar în 1896 *prima linie electrică* din sud-estul Europei, între Sadu, Căsnădie și Sibiu și în 1897 calea ferată Sibiu-Vințu de Jos. În același an Sibiul a fost electrificat, prin racordarea la centrala hidroelectrică de la Sadu, pe baza documentațiilor întocmite de Oskar von Miller.

Tot în această perioadă Sibiul este sediul asociației ASTRA și un oraș important al comunității românești.

Franz Binder (1824-1875) a fost viceconsul al Imperiului Austro-Ungar. Colecția sa de obiecte de valoare donată Societății Transilvane pentru Științe Naturale din Sibiu este considerată a fi cea mai veche colecție din regiunea Nilului, care conține și o mumie egipteană cu o vechime de 5000 de ani.

Însă după un deceniu de intensificare a comerțului, în 1886 izbucnește Războiul vama dintre România și Austro-Ungaria, care a durat până în 1891 și care, a afectat în mare măsură economia sibiiană.

Tot la Sibiu, în 1886, a fost înființată fabrica Iosif Datky, *prima fabrică de arcuri* din România. Aceasta producea arcuri pentru diverse utilaje și mijloace de transport, răspunzând nevoilor industriei aflate în dezvoltare.

Povestea fabricii de cântare Balanța începe în 1879, când Johann Michael Hess deschide un mic atelier de fierărie pentru reparații și confecționarea de cântare. În 1896, atelierul se transformă în Fabrica de cântare Hess, condusă de Ludwig Hess. După moartea acestuia, afacerea a fost continuată de fiul său, Victor Hess.

Johann Böbel (1824-1887) a fost unul dintre ultimii maeștri ai breslei butarilor din Sibiu, cunoscut și prin lucrarea sa care ne redă și astăzi vechiul aspect al cetății. Acesta a realizat șase planuri topografice și 21 de acuarele ale tuturor bastioanelor și porților, dar și a altor monumente ce astăzi sunt dispărute în marea lor majoritate. Aceste planuri și picturi sunt astăzi unele dintre cele mai cunoscute imagini de arhivă ale Sibiului. Locuința lui Böbel, aflată pe str. Avram Iancu din Sibiu, este una dintre cele mai vechi locuințe din centrul istoric al Sibiului, fiind încă foarte bine conservată.

Asociația Carpatină Transilvană a fost înființată în toamna anului 1880 la Sibiu, cu numele original al asociației în limba germană: Siebenbürgischer Karpathenverein (S.K.V.). Inițiativa înființării unei stațiuni montane lângă Sibiu a fost lansată public la 27 martie 1885 de către un membru al Asociației Carpatine din Ardeal, medicul militar de regiment Julius Pildner von Steinburg. În același an, împăratul Franz Josef a dat un semnal favorabil pentru această inițiativă, prin donarea din partea sa și a prințului moștenitor Franz Ferdinand a unei sume de 300 de guldeni (Dragotanu Mircea, A fost odată Hohe Rinne. Istoria Păltinișului, vol. 1-2., 2014).

Înființată în 1894, Păltiniș este cea mai veche stațiune montană din România. Situată la 1.442 m altitudine, în Munții Cindrel, aceasta oferă condiții excelente pentru sporturi de iarnă și drumeții, fiind un important punct de atracție turistică în orice sezon. Între 1898 și 1904, sub egida ASTREI, a fost publicată la Sibiu *prima enciclopedie românească*, coordonată de Corneliu Diaconovici.

La realizarea lucrării au contribuit aproape 200 de intelectuali români, fiind tipărită în trei volume la Editura lui W. Krafft și reprezentând un pas important în sistematizarea și transmiterea cunoștințelor în limba română.

Deschisă în 1904, Baia Populară din Sibiu este considerată ca fiind *primul amplasament modern de acest tip* din România, având o arhitectură eclectică, inspirată de băile publice din München. Astăzi este clasată ca monument istoric și continuă să funcționeze ca centru „SPA” și wellness. Puțini știu că denumirea de „SPA” provine de la numele stațiunii belgiene Spa, din regiunea Valonia, cunoscută încă din Evul Mediu și care a câștigat faima în întreaga Europă datorită apelor sale curative. În timpul Primului Război Mondial stațiunea Spa este ocupată de trupele germane și devine unul dintre principalele centre de convalescență a trupelor. Totodată este ultimul Cartier General al Împăratului Wilhelm al II-lea al Germaniei, acesta retrăgându-se aici la momentul capitulării.

La 1900 Sibiul număra 26.000 de locuitori, dintre care 15.000 erau germani.

În 1905 Sibiul a fost al doilea oraș din Europa și al treilea din lume în care este utilizat *omnibuzul* - un precursor al troleibuzului, iar un an mai târziu a fost dat în folosință tramvaiul, care a funcționat până la desființarea sa în anul 1970.

Sibiul se poate mândri cu *primul magazin universal* din România, deschis în 1914 de către Michael Breckner pe Nicolae Bălcescu la numărul 11.

În 1917 la Sibiu se mută fabrica de postavuri și stoffe „Gromen & Herbert”. localizată unde astăzi se află clădirile fostei întreprinderi „Liberatarea” (Răzvan Pop, Alt-Hermannstadt in Ansichtskarten, Fotos, Gemälden und Grafiken).

În același an peste 500 de copii din Viena și Leipzig au sosit în vacanță la Sibiu și se deschidea primul cinematograful orașului.

Numele se schimbă din Hermannstadt în Sibiu în 1919. Sibiul a fost al treilea oraș din Imperiul Austro-Ungar în care s-a introdus *iluminatul electric* și cel de-al doilea în care s-a introdus *tramvaiul electric*.

Sibiul a fost orașul care a avut cel mai mare magazin din Transilvania din perioada interbelică, deschis în 1920 de către Ilie Floașiu.

În 1921, la Sibiu a fost formată *prima echipă de handbal* din România, iar tot aici s-a desfășurat

continuare în pagina 8

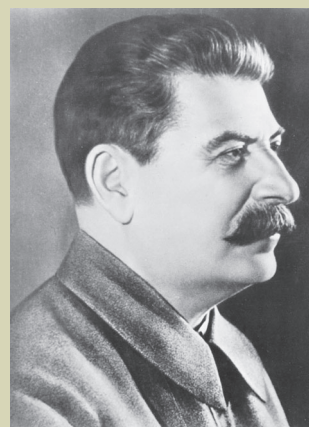
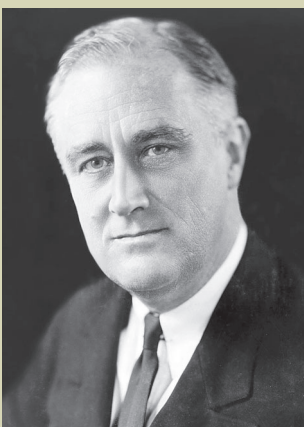
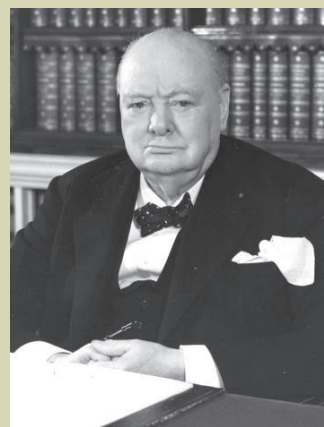
Dan POPESCU

urmare din pagina 1

...Nu avem decât să rememorăm câteva momente și episoade dinspre finalul celui de Al Doilea Război Mondial, nu doar sângeros, ci și criminal în nu puține din exprimările sale. În 30 aprilie 1945, în vreme ce trupele sovietice nu erau decât la câteva sute de metri de bunkerul său, Adolf Hitler se sinucidea cu un glonț în cap. Lăsând în locul său Cancelar al Germaniei (care mai era oare Germania?) pe Marele amiral (Gross Admiral) Karl Dönitz, oricum un om ceva mai departe de anvergura belicoasă sălbatică a importanților conducători ai Celui de Al Treilea Reich. Germania era „la pământ” și la propriu și la figurat. În puțin peste 10 ani de la preluarea puterii de către Hitler, era numai ruine. În 7 mai 1945, la Reims, în clădirea colegiului în care generalul american Dwight Eisenhower și-a instalat Cartierul său general, germanii, prin mai mulți dintre generali lor, au semnat capitularea. Kaput Germania! Spre furia mareșalului generalissim sovietic I.V. Stalin care a solicitat expres aceeași ceremonie în fața șefului armatei sale - mareșalul Jukov -, ceremonie desfășurată la Berlin în 8 mai 1945. Orgoliul unor mari și puternici conducători, un anume raport de forțe între armatele victorioase? Într-o măsură, cu siguranță. Dar, deopotrivă, iar cei mai mulți istorici au remarcat-o, „întrezărirea” deja a divizării Europei în două mari tabere: cea sovietică și cea americană. Au urmat în acest sens încă multe, multe alte evenimente și epidoade...

1. ...Eram la Rennes, predând la marea universitate franceză „Rennes 1”, în ianuarie 1997, când, dintr-un anticariat, mi-am cumpărat cartea generalului britanic de origine australiană, **Sir John Hackett**, „La Troisième Guerre Mondiale”, Pierre Belfond, Paris, 1979, în traducerea lui Irene Haguernau Eisenman, François Landon și Michel Ganstel. Volum pe care l-am parcurs, aproape pe nerăsuflăte, în vreo 3 seri. Excepțională carte. Literatură - chiar dacă de tip enciclopedic, dar oricum literatură. Al Treilea Război Mondial, de dragul literaturii ca atare sau premoniție dramatică? Mărturisesc că atunci nici pe departe nu mă gândeam la premoniție deși citeam până noaptea târziu și, de regulă, „noaptea toate pisicile sunt negre”. Eu apreciind însă, cu precădere, maniera logic analitică

Winston Churchill, Franklin Roosevelt, Harry Truman, Vladimir Ilich Lenin, Iosif Stalin

în care marele general britanic Sir John Hackett își conducea „firul roșu” al lucrării: războiul NATO - URSS (Pactul de la Varșovia), care ducea, cu prețul a zeci de milioane de morți, la un sfârșit dramatic, prin implozia URSS. Ulterior, aprecierile mi le-am mai modificat scriind în mai multe rânduri despre această atât de interesantă carte. Dariată cum începe volumul britanicului: „Sâmbătă, 4 august 1985. 0 h, 44', 77": tancurile sovietice T62, T72 se revărsau pe frontiera de nord a Republicii Federale Germane zdrobind al III-lea escadron al celui de al doilea regiment blindat american. În câteva zile, forțele Pactului de la Varșovia răstoarnă armatele «NATO - Centru»...

...Luni, 20 august 1985: Premierul sovietic telefonează Președintelui Statelor Unite: URSS-ul se pregătește să lanseze o bombă atomică asupra unui mare oraș european pentru a stopa ofensiva forțelor NATO. O rachetă intercontinentală SS/17 este lansată asupra Birminghamului: 300.000 morți, 500.000 răniți. Imediat, americanii ripostează, orașul Minsk este distrus: 600.000 morți...” Iar John Hackett, fostul comandant șef al Grupului de armate nord al NATO, se întreba: Al Treilea Război Mondial este inevitabil? Cum, de ce va izbucni el? Care va fi bilanțul său? Care vor fi consecințele sale? Este un mare adevăr: frontiera, parcă trasă cu creta, între evenimentele, episoadele globale și destinele personale umane, a fost și este extrem de fragilă. Se poate șterge, estompa foarte ușor, nu mai rămâne nimic. Din volum, se vădesc limpede tragismul evenimentelor, dramele morții nucleare... În elaborarea și redactarea lucrării sale, Sir John Hackett s-a consultat cu alți doi generali NATO, cu un amiral, un șef de stat major, un mareșal al RAF, cu un ambasador, cu un specialist în polemologie etc. (Cred că lucrarea a fost tradusă și în românește, mulți ani mai târziu). Tablou dramatic și

îngrozitor, deopotrivă.

2. Dar este „oare” aici, în cartea sa, John Hackett, un pesimist? Nu, el își încheie volumul într-o notă relativ optimistă: nimic nu este sigur rău pe lumea aceasta. Iată (pag. 458-459): „Se povestește despre istorioara unui profet politic căruia i s-a cerut, la Munchen, în 1928, să prezică ceea ce se va întâmpla cetățenilor stimabilului oraș, peste 5, 15, 20 și 40 de ani mai târziu. El a răspuns astfel: «prezic că în 5 ani, în 1933, Munchen-ul va face parte dintr-o Germanie ce va avea 5 milioane de șomeri și va fi guvernată de un dictator nebun, bun de internat, care va proceda la masacrarea a 6 milioane de evrei». Publicul îi răspunde: Ah, vă gândiți, deci, că în 15 ani, noi ne vom afla în cea mai tristă stare? «Nu, a răspuns profetul, eu prezic că în 1943, Munchen-ul va face parte dintr-o Mare Germanie, al cărei drapel va flutura de pe Volga la Bordeaux și din Norvegia septentrională până în Sahara» Va să zică, a spus publicul, vă gândiți, fără îndoială, că noi vom fi foarte puternici peste 20 de ani? «Nu, a zis profetul, eu prevăd că Munchen-ul, în 1948, va face parte dintr-o Germanie care se va întinde doar de la Elba la Rin, o Germanie cu casele în ruine și care va avea un nivel de producție industrială situat la doar 10 procente din cel al anului 1928». Deci, vă gândiți, a spus publicul, că în 40 de ani noi ne vom găsi în cea mai neagră mizerie? «Nu, a răspuns profetul, pentru 1968 eu prezic că, la Munchen, nivelul

venitului real pe locuitor va fi de 4 ori mai mare decât cel de astăzi (1928, n.n.); iar un an apoi, în 1969, eu mai prezic că 90% din adulții germani se vor afla așezați în saloanele lor uitându-se la o cutie ce le va arăta în direct imagini ale unui om mergând pe lună». Cu siguranță, scrie John Hackett, că un asemenea profet ar fi fost închis imediat într-un azil de nebuni”. Totul dar, după Hackett se poate modifica, nu prea suntem siguri și cu greu vom putea afla motive indubitabile că va fi mereu mai rău. În cazul în speță, finalul „bogat” a fost generat de o anume politică americană, de „Cei treizeci de ani glorioși”, de munca inteligentă și ordonată a germanilor, de ajutoarele primite, de tradițiile germane etc.

...În 1945, la sfârșitul cumplitelui cataclism, cu multe momente sângeroase, crime împotriva umanității, imprescriptibile în timp, lucrurile și semnificația faptelor uneori oscilau. Speranțe, însă existau, și erau numeroase, prefigurarea lor clădea un optimism responsabil. Dar „partea goală a paharului”, cât se vădea ea atunci, era totuși cam neglijată. Dacă ar fi fost și ea examinată, în acea vreme, nu neapărat acum, și cu rgorile necesare, s-ar fi putut observa că finalul celui de Al Doilea Război Mondial vădea, într-o serie de germei ai săi, dacă nu începutul, măcar prefigurarea unui alt mare cataclism belicos la orizont. Să urmărim, desfășurările de atunci și de mai apoi.

3. Așadar, 1945 și imediat pe

urmă, Europa. Hitler este mort, dar sfârșitul era încă cu mult timp înainte previzibil. Germania Führerului mai funcționa acum, ca entitate statală, doar pe câteva petice de pământ. Pandant la Gross Reich-ul care fusese și care se prăbușise începând cu 1943 cu o viteză uluitoare, din URSS în Normandia, din Italia la Marea Baltică, bătrânul continent Europa era cu precădere un vast câmp de ruine. Ele se vedeau. Nu se vedeau, însă, până la facerea finală a socotelilor, zecile de milioane de morți militari dar și civili. ce zăceau sub pământ. Nu se știa încă cât trebuie despre lagărele de concentrare în care muriseră în camerele de gazare, și nu doar, milioane și milioane de oameni, foarte mulți evrei pe care Hitler voise să-i exterminare în totalitate de pe lume, dar și polonezi, ruși, francezi, belgieni, britanici, germani de altă opinie politică decât cea nazistă. Se știa încă prea puțin despre detașamentele SS de pedeapsă care adunau evreii de pe unde erau, îi puneau să sape șanțuri ca gropi de veci, iar membrii acestor detașamente îi omorau trăgând în ei, de regulă gloanțe în cap. Nu se știa încă mai nimic de Lidice, de Oradour sur Glane, și alte asemenea, criminalii cu zvastică pe petlițe și la chipiuri exterminând astfel sate, localități întregi etc. Și câte și mai câte nu se știau încă... Speranțe însă existau. Mai peste tot se deplasau în speranța de a ajunge „acasă”, cei care fuseseră atât de grav și sângeros năpăstuiți de naziști. Se întrezăreau cedări teritoriale cu mari deplasări de populație, care și ele

Dwight Eisenhower, Gheorghe Gheorghiu-Dea

Ruinele Berlinului

sursa Smithsonian Magazine

faceau ca oamenii, inclusiv germanii, să migreze fără bunuri, spre noile destinații - domiciliile impuse... Aproape întregul continent se confrunta cu foametea. Se profila deloc vag amenințarea unor războaie civile etc. Din acest haos - scrie cercetătorul francez **Jean Yves Le Naour**, de la care am preluat mai multe date în materialul meu - vădit mai peste tot, se năștea o lume nouă, cu puține bucurii și multe tristeți, mai ales în țări central și est-europene. În URSS și Occidentul învingătorilor vădindu-se bucurii și speranțe mai multe. Ce să mai vorbim de Statele Unite, ieșite după un război ce nu le-a afectat teritorial și în care și-au manifestat o putere aproape de neimaginat, mai ales după cele două hecatombe de la Hiroshima și Nagasaki. Dar o asemenea lume în totalitatea ei era deja amenințată de competiția pentru putere și hegemonie dintre URSS - o imensă forță brută și brutală - și Statele Unite oferind deja un model de dezvoltare și progres mai

rafinat. Se poate discuta, dar, după cum arată istoricii, se vedea astfel opinia a mulți oameni de atunci, ce au trăit acele vremuri. și de aici, poate, „firicelul” de început, al unei noi și posibile mari conflagrații.

4. Desenul este în mare. Sunt numeroase amănunte ce ar trebui amintite. Mă voi referi, în continuare, doar la câteva detalii. Ținând seama de ruinele multe, de morții și de cei lezați cumplit în sufletul și demnitatea lor, de gravele probleme de atunci. Nu puțini cercetători, având în vedere trendul de acum, numesc acea Europă, „Europa anul zero”. Războiul se terminase oficial, dar el mai continua, moartea în confruntări continua să secere grav, o moarte cu pânzele umflate de vânturile urii. De altfel, în Europa, ultima bătălie a celui de Al Doilea Război Mondial a avut loc în 15 mai la Poljana, în Slovenia, între forțe ale Axei și partizani iugoslavi, la circa o săptămână de la semnarea capitulărilor germane care ordonau înce-

tarea oricăror confruntări. Din câte știu, am mai fost ceva lupte și în Ungaria, dar și în Germania, în România etc. Executarea ordinelor nu se realiza de la sine...

...URSS-ul, Statele Unite, Marea Britanie (Imperiul Britanic), dar și Franța - refuzând înfrângerea din 1940, creând Franța liberă și regroupând Rezistența sub conducerea sa, marele de Gaulle a adus Franța în rândul învingătorilor și i-a redat onoarea -, erau statele și armatele victorioase. Germania, Marea Germanie, pierduse totul. Nazismul era terasat. O lume era de reconstruit. Dar, cum scrie amintitul **Jean Yves Le Naour**, „Desenul unei Europe în efervescența fericirii și aclamându-și speranțele nu era chiar exact”, și are dreptate. „Acolo unde se instalase Armata Roșie, eliberarea de nemți semăna mai degrabă, cu o nouă ocupație”. Se ciocneau nu doar urile, nestăvilite, nu doar ideologiile, care deja păreau ireconciliabile, ci se ciocneau însăși civilizații diferite, cutume diferite,

maniere de a gândi diferite etc. De aici, de multe ori, haos și anarhie, deseori chiar stimulate de dictatul sovietic.

5. ...Se petreceau aceste fapte, evoluții și involuții, într-o Europă care era sinonimă cu un cimitir: 36 de milioane de morți - o estimare „la cald”, atunci, poate mult mai mult - din care jumătate civili. În înfrângerea nazismului, URSS a dat cel mai mare tribut de sânge... Și mai era Europa din aprilie - mai 1945, cum spuneam, în bună parte, un câmp de ruine. Exemple? Încă de la începutul Blitz-Krieg-ului și mai apoi, 50 mii de tone de bombe au fost deversate asupra Londrei și Coventry-ului. Franța, în vremea „Debarcării”, a avut aproape ruinate (75%) Brest, Caen, Saint-Lo, Le Havre (același Le Naour ne-o spune). Tot cu ruine, multe fumegânde, cauzate de bombe incendiarie aliate între 1944-1945, cu un mare număr de morți civili se vedeau tragedia Dresdei și a Hamburg-ului, orașe pe care, în peregrinările mele profesionale, le-am cunoscut binișor mai târziu. Dar Berlinul? La fel: ruine, betoane „selenare”, molozi, cadavre, cărămizi, oameni, familii întregi trăind în hrube. Tot atât de tragică, dacă nu mai tragică, cu zeci de mii de crime, a fost „replierea” Wehrmachtului din Rusia, Bielorusia, Ucraina, fiind realmente distruse, circa 1700 de orașe și sate. Varșovia, în întregime dinamitată, a fost făcută praf și pulbere. Pe baza unui asemenea bilanț, incomplet redat în cele de față, mai apunem că, potrivit statisticilor, 25 de milioane de sovietici și 20 de milioane de germani nu mai aveau un acoperiș asupra capului... Am mai scris astfel: în 1935, Führerul la putere, după câteva din succesele sale, afirma emfatic: „În 10 ani nu veți mai recunoaște Germania”. Și a avut dreptate: rod al „nebiei”, cinismului și perversității sale și ale celor din împrejurul său, Germania în ruine, această țară cu care Europa se fălise deseori în istoria

ei, era cu adevărat de nerecunoscut. Ruinele arată de multe ori la fel peste tot...

6. ...Nu au fost doar morții și ruinele. Cum avertizase chiar Malthus, despre care am scris de multe ori, peste tot s-a instalat foametea și penuria, făcând și descompunând morala în condițiile în care mai totul era la discreția învingătorilor. Secvențele sunt lungi și la fel de triste. Tot Le Naour scrie: „Dacă mai mult timp Germania ca atare nu a cunoscut raptul generalizat al autorităților teutone din țările ocupate - chiar în condițiile penuriei alimentare pentru populație, se spunea „să profităm de război, pacea va fi teribilă” -, pentru statele ocupate foametea era groaznică, generând decese în masă. De exemplu, pentru 410 mii greci morți dincolo de natural în vremea războiului, se știe că jumătate au pierit de foame”. Și nu este exemplul cel mai semnificativ: vezi Rusia, Ucraina, Bielorusia, Polonia etc. Mai scrie cercetătorul amintit: după război, imediat, armatele victorioase trebuiau să contribuie la revitalizarea populației ce ieșise sleită din război. Or, neavând cum, rația de mâncare „nu depășea, pe om, 1200 de calorii în Germania, în zona de ocupație britanică (aici, pentru Berlin, mătușa mea engleză, ofițer britanic, era șefa sectorului presă) și 1000 calorii în zona franceză”. Mai sunt și alte exemple. România, mai ales după 23 August 1944, nu era nici ea prea departe astfel. A contribuit și o secetă cumplită, în 1946 etc... La Viena era încă și mai rău: 800 de calorii în medie. Or Viena, fusese, printre altele, orașul valsurilor familiei Strauss. Dar cum să „valsezi” oare cu 800 de calorii pe zi? Și mai erau multe altele și mai grave... Monedele „oficiale” ale statelor învinse nu mai valorau mare lucru, se arată în nu puține lucrări, țigările și ciocolata serveau esențial ca mijloc de tranzație (vezi, bunăoară, **Ștefan Heym**, „Cruciații”). Și încă: rahitismul și edemele de foame dispărute încă din secolul XVIII, își refăcuseră prezența în Olanda. În fapt, populațiile fragilizate, debilitate, cu foame endemică, constituiau o pradă ușoară pentru bolile de tot felul. Bunăoară, la Varșovia, o persoană din 5 suferea de tuberculoză, o gravă epidemie de dizenterie confrunta puternic Berlinul, cu rețeaua de aducțiune a apei distrusă, la Viena mortalitatea infantilă era de 4 ori mai mare decât înainte etc., etc. Nu mai avea, nicio legătură această Europă cu luminosul și gloriosul bătrân continent din secolele dinainte, din anii 1920 și 1930 etc. O prăbușire complexă, multiplă, chiar generalizată. Piața neagră, orice fel de trafic mergând din plin, delictvența, bandele de orfani abandonați în voia sorții, prostituția, jafurile de tot felul, inclusiv cu participarea militarilor, violuri în masă etc. Era un tablou sumbru al unei Europe în deșănțare și mai ales al Germaniei distrusă complet de război.

7. Cam în acest cadru încep să

sursa Los Angeles Times

Dan POPESCU

urmare din pagina 5

se producă și să se adevărească diferențieri. Armata Roșie va dobândi o „frumoasă” reputație. Este semnificativ că unul din soldații sovietici ce monta, în 2 mai, steagul roșu pe Reichstag, avea pe fiecare mână câte un ceas - mergea din plin „dava! ceasul” -, astfel că fotografia a trebuit finalmente serios retușată. Dar asemenea fapte erau cel mai puțin. În general, trupele lui Stalin au jefuit masiv populația din statele „eliberate”, la care s-a adăugat, jefuirea statului ca atare... Violurile, mai ales pe partea sovieticilor - vezi și „îndemnurile” scriitorului Ilya Ehrenburg, ca și mii și mii de lucrări ce o relevă etc. - au fost sistematice și groaznice. În Germania se estima că 2 milioane de femei le-au căzut victime. La Viena, raporturile medicale indicau cifra de 87 mii femei violate doar în câteva săptămâni. Să notăm și cunoscuta carte a lui **Constantin Virgil Gheorghiu** „Ora 25” etc. Este adevărat că agresiuni sexuale au fost comise și de armatele aliate, trupele marocane franceze, de exemplu, care au semănat teroare în campania din Italia din 1943 etc. Dar se afirmă, ele nu s-au ridicat de fel la acest nivel „sistematic”...

8. Și intervin acum chestiunile majore. „«Manu militari», Stalin a refăcut harta Europei Orientale în profitul său, al URSS-ului, al Rusiei sovietice. Toate istoriile și realitățile celui de Al Doilea Război Mondial o relevă, o demonstrează. Au fost anexate Cărelia finlandeză, țările baltice, Basarabia și Bucovina de la România, o bucată din Prusia Orientală și deplasarea spre vest a frontierelor Ucrainei și Bielorusiei. Polonia a pierdut 178 mii km. care au fost compensați prin deplasarea spre vest a frontierei sale cu 100 mii km. până la linia Oder-Neisse, în istorie teritorii germane. Ca urmare, 7 milioane de oameni au trebuit să lase locul liber, fiind

deplasați cam cu ce aveau pe ei. Casele lor au fost livrate polonezilor venind din est împinși de ruși (Le Naour). Să notăm, deopotrivă, că o parte importantă a Transilvaniei, răpită României prin odiosul Diktat de la Viena, a revenit la patria mamă. România, aflată din august 1944 în tabăra aliaților, a luptat cu toate forțele pentru eliberarea ei de sub ocupația horystă și a mers cu armata sa până în munții Tatra, făcând un alt mare sacrificiu de sânge în numele libertății, adăugat celui din Primul Război Mondial și adăugat eforturilor și luptelor de veacuri ale românilor împotriva împilărilor străine din Transilvania și de pe alte teritorii românești.

...În Cehoslovacia, problema Sudeților va fi și ea reglată. 3 milioane de germani au fost expulzați din primăvara până în vara anului 1945, uneori cu violență. Potrivit statisticii, în total, au fost expulzați din Polonia, Iugoslavia, Ungaria, România etc., aproape 12 milioane de oameni populație de origine germană, refugiați care pierduseră totul și ajunși într-o Germanie în ruine. Se spune că, uneori, ei nu au fost prea bine primiți, fiind „acuzăți că agravează dificultățile revitalizării”. În general oamenii nu și puteau exprima suferințele, deoarece, după cum este cunoscut, statutul de victimă era interzis germanilor. Se întorsese roata... Față de o asemenea situație ce reitiera, adesea, inumanul, chiar la Conferința de la Potsdam din vara lui 1945 (17 iulie - 2 august) - s-a indicat ca expulzările de tipul celor arătate să fie „ordonate” și „umane”, fără însă prea multe rezultate. Migrările masive de populație făceau extrem de dificile problemele hranei acestora și ale cazării. Instituția creată de mai mult timp - UNRRA (Administrația Națiunilor Unite pentru Ajutoare și Reconstrucții) - menită să coordoneze și să sprijine chestiunea, era completamente debordată de probleme. Dar deja Vestul avea o atitudine oarecum diferită în raport cu cea a sovieticilor...

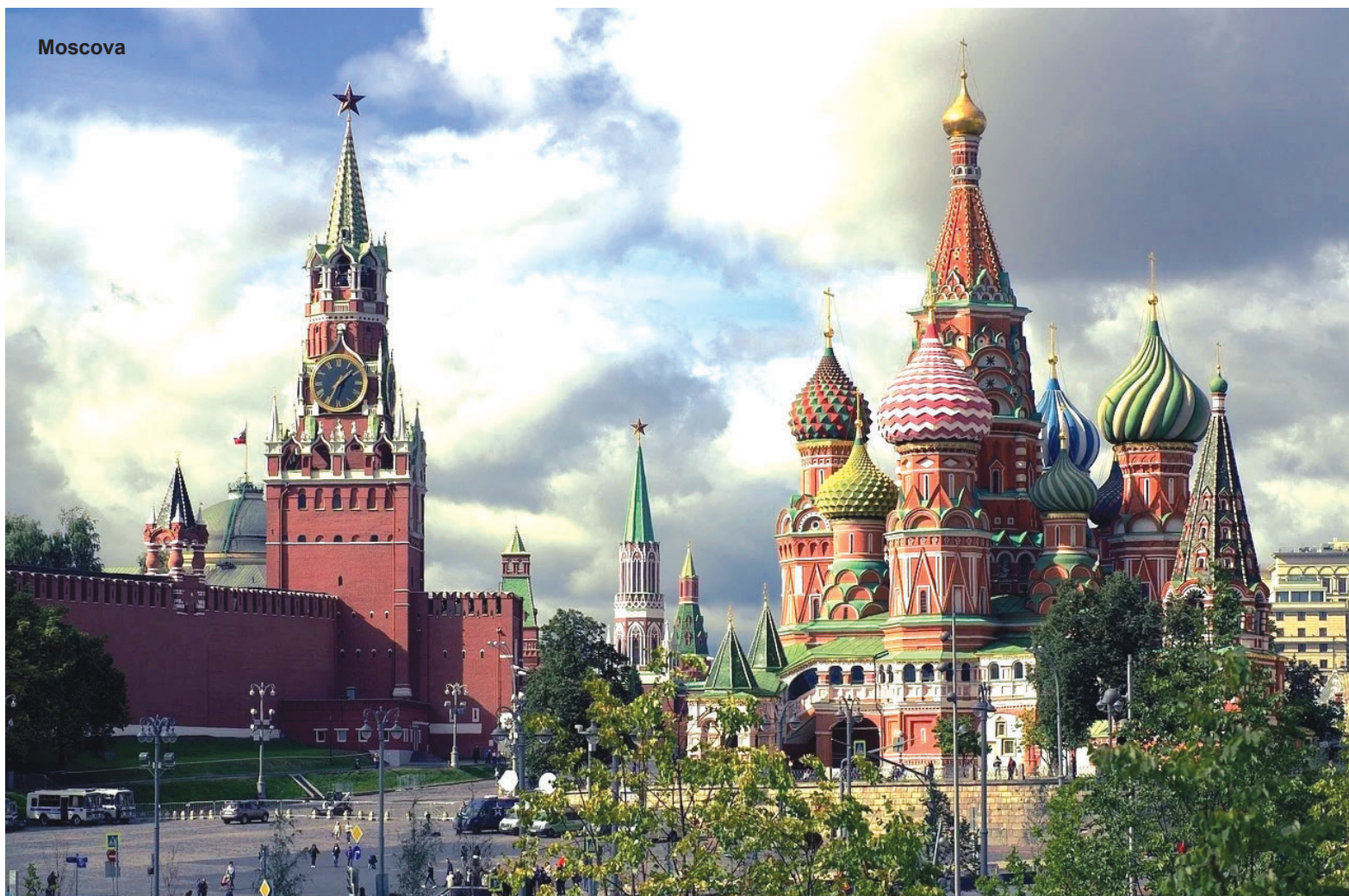
9. Nu doar „epurărilor” etnice care priveau adesea pe germani erau atunci la ordinea zilei. Cum scrie revista franceză „Historia”, numărul din aprilie 2025, „dacă în 1919 tratatele de pace au refăcut harta Europei fără să se atingă de populații, în 1945, frontierele au fost adesea conservate însă «curățirea etnică» a prevalat pentru a elimina problema minorităților naționale”. Din nou cifre, din nou „Historia”: Stalin a expulzat 1,2 milioane polonezi din Bielorusia, Ucraina și Lituania, iar din Polonia au fost repatriați 480 mii ucraineni. Au mai fost schimburi de populație între Slovacia și Ungaria, albanezi au fost expulzați din Grecia, italieni din Iugoslavia, iar câteva sute de mii de finlandezi au fugit din Cărelia anexată de URSS. Nu s-au mai văzut până atunci deplasări de populație atât de mari și într-o vreme atât de scurtă. În același timp, 6 milioane de prizonieri și de muncitori aduși la muncă forțată în Germania - din care 2,2 milioane de sovietici nu mai doreau să se întoarcă în țara lor de baștină, fiind aduși mulți cu forța la terenuri - mișunau prin Germania și în final o părăseau. Ca să nu mai amintim de soarta celor circa 3 milioane de prizonieri de război germani în mâinile sovieticilor precum și alți germani din alte state „luați” și duși tot acolo (vezi sașii și șvabii din România etc.), utilizați la muncă grea în URSS 12-14 ore pe zi, pradă bolilor și inaniției, pradă bătăilor și chinurilor din partea unor gardieni primitivi, aruncați în fundul minelor în condiții de muncă și securitate îngrozitoare, cu moartea pândind la fiecare pas. La fel în secții grele, periculoase din fabrici fără nicio protecție, cu plămânii avariați, găuriți. Duși la bușteni în păduri, fără echipamente și haine cât de cât proteguitoare, în noroiul mlaștinilor storși nu doar de un efort inuman ci și de insecte care îi atacau de peste tot avide de sânge. Cu trupurile lor descarnate și cu

tot mai puțină vlagă, fără dinți în gură, înfomețați și înfrigurați, numeroși schelete „ambulante”, „trăiau” în fel de fel de lagăre de muncă etc. Cei care nu au murit nu vor fi eliberați decât în debutul anilor 1950, dar și mai târziu. S-a scris imens - și este foarte bine - despre atrocitățile naziștilor în țările ocupate și în Germania. Dar despre asemenea drame se pare că nu s-a scris încă destul...

...În fapt, o nouă ordine se elabora, o nouă ordine pe care anglo-saxonii o doreau fondată cu precădere pe principii de drept, prin crearea Națiunilor Unite și ca urmare a procesului de la Nüren-

berg început în octombrie 1945. Însă, cum se arată deseori, „forma acestei noi Europe era deja dictată de poziția armatelor la ora capitulării Germaniei”. Europa eliberată de Armata Roșie era pentru Stalin - chiar dincolo de cedările Vestului și înțelegerile de la Yalta și Potsdam - „un gard înghețat protector” pentru URSS. Marele dictator sovietic, desigur, promisese la conferințele amintite de a restaura libertățile democratice în statele ocupate. Dar acestea erau doar simple vorbe atunci, șterse prin căderea de acord asupra raporturilor de influență, aici, Oamenii săi primiseră ordinul că, ceea ce conta, de fapt, era doar „raportul de forțe”. Iar Occidentul, și el dincolo de vorbe, o bună perioadă nu a cântit astfel. Pentru milioane și milioane de oameni acest fapt a însemnat o tragedie. Regimurile comuniste, și o știm cu toții, au fost instalate în Bulgaria și România din 1945, în vreme ce „o răbdătoare operațiune de curățire”, pregătind același scop, a fost montată de sovietici în Polonia, Ungaria și Cehoslovacia etc. Orice pretext a fost bun pentru a elimina opoziții comunistului sovietic, în fapt, orice fel de opoziții... Înțelegerile Vestului cu Stalin au fost respectate. De exemplu, în schimbul României și Bulgariei, date în sfera totală de influență a URSS-ului, Grecia, în pofida numărului mare de comuniști de acolo, deloc inactivi, a fost „menținută” în Vest, în sfera de influență anglo-americană. Era citat în acel timp, dar și pe urmă, în cercuri politice, diplomatul american George Kennan, care afirma că Statele Unite și URSS pot coexista aplicând formula: „Noi ne vom ține la distanță de sfera (de influență și ocupație, n.n.) rusă, iar rușii se vor ține la distanță de sfera

Moscova sursa GMedia

noastră”. Să adaug că sistemul comunist a făcut pași importanți înainte și în Asia - China, Coreea, Vietnam, mai târziu Afganistan etc., dar și în Africa. Oamenii săraci, obidiți, nu se prea împăcau cu soarta lor. Se schimba lumea. Să revin, însă. Din păcate, cei dornici de libertate din statele ce deveneau comuniste nu știau de această „înțelegere”, ei, în felul lor, continuând să spere și să lupte. Au înfundat în chip groaznic pușcăriile, mulți lăsându-și oasele pe acolo.

10. ...Cel puțin până la destrămarea URSS-ului și a „lagărului socialist”, dar și pe urmă, în linii mari desenul confruntării a rămas ca atare. Devenind, însă, în mai mare măsură, apoi, o confruntare între democrație câtă era - Vestul - și dictatură - Estul - în speță Rusia și statele din sfera sa de influență. Diferențele sunt mari. Cu toate problemele și inegalitățile sale, destul de multe și nocive, cu „insule” de sărăcie, cu amenințarea perenă a șomajului și mai sunt și altele, Vestul promovează democrația și egalitatea de șanse, întreaga evoluție a spațiului euro-atlantic oferind nu puține dovezi irefutabile: Abraham Lincoln, fiu de potcovar, președinte de culoare în Statele Unite, oameni cu origini sociale modeste dar cu multă știință de carte ajunși pe funcții dintre cele mai înalte și în Europa Vestică și în Statele Unite, diversitate politică și competiție, competiție economică respectând, în general, reguli însușite de comun acord și fără privilegierea unei sau altei firme, chiar dacă sunt și „excepții” care, după un timp se rezolvă, etc., etc. Și mai sunt atâtea. În vreme ce Estul, în carapacea unui partid unic, a promovat, de regulă, dictatura unor privilegiați. A promovat, în locul competiției, o etatizare amorfă a întregii economii și societăți, de multe ori locuri „călduțe” pentru mediocrități de tot felul. A promovat carnagiul revoluționar și violența, ura față de opozanți, moartea acestora ca parte, pasămite, „a dezordinii inevitabile a progresului istoric”. Nu trebuia - și, se pare, că încă nu

trebuie - să fie vinovat de ceva ca să fie condamnat. Era însă suficient să aparții unei clase a vechiului sistem înlocuit de „revoluție”: proprietari de pământ, mari, mijlocii și mici industriași, bancherii, înalți, medii și mici funcționari de stat, prelați, preoți, toți oamenii de altă opinie decât cea oficială... În timp, forma s-a mai modificat, dar reprimarea adversarilor ca practică comună și „pe altarul progresului”, moștenită de la sovietici, a rămas. Au fost însă deosebiri de la țară la țară iar crimele, opreliștile cele mai dure și cele mai multe s-au petrecut cam până prin 1965 - 1970. De pildă, în România care începuse o altă dezvoltare și care avea chiar un serviciu de contrainformații împotriva sovieticilor. Să mai notăm că erau nominalizate puterea executivă, legislativă, judecătorească, presa, arta, dar totul era politizat până în cele mai mici detalii. Ideologie unică. Se cereau oameni, slujbași ai statului obedienți, supuși, fără crâcnire.

...În asemenea condiții, și mai sunt atâtea, fără o implozie din interior a dictaturilor, este dificilă evitarea unor conflicte de un fel sau altul, conflicte având la bază interese economice și bani mulți, lupta, confruntările pentru resurse, nemulțumirile săracilor, contrastele sociale, rasiale etc. putându-se

ajunge la război. Ceea ce a ținut în loc războiul, încă din vremea „Războiului Rece”, dar și a unei relative destinderi, a fost - și este - în fapt „echilibrul armelor nucleare”. Nu se prevesteau conflicte asimetrice, ci se prevesteau cele simetrice cu distrugerea, dispariția vieții pe pământ... Dar, nu cu anihilarea fizică a unor oameni bine intenționați se poate ajunge la o pace durabilă și liniștitoare. Oricum, rămâne, din păcate, încă valabil dictonul latin „Se vis pacem para bellum”. Un dicton care, spre binele tuturor, ar trebui să devină „Se vis pacem para pacem”. Este, printre altele, ceea ce promovează religia creștină.

11. ...Se afirma cu mai mulți ani în urmă - problemă, de altfel, la baza Planului Marshall care a permis prin fondurile și resursele alocate de Statele Unite revenirea multor state europene vestice din starea de ruină pe spirala unui progres economico-social susținut - că „Germania nu mai este puterea dominantă în Europa, aceasta a devenit Rusia”... Tabloul s-a modificat în timp: Uniunea Europeană cu state vestice la care s-au raliat nu puține state estice foste comuniste, a devenit ea însăși un pol de putere economică, socială, politică. Pot fi contrazis,

dar sper că nu de fond. Rusia, însă, a rămas, în bună parte, în deghizamentului ei țarist leninist-stalinist. Lenin - intelectual rasat, premiant de onoare în școală, gimnaziu, liceu și facultate, avocat de profesie înainte chiar de a deveni revoluționar de profesie, tânăr studios care încă din școală citea asiduu în greaca veche și latină. Omul, exilat în Siberia dar și umblat și locuind ani și ani în Europa: Germania, Franța, Anglia, Elveția, Suedia, Finlanda, Italia, Austria, Cehia, Polonia etc. - fiind, în mare măsură, chiar mai mult decât Stalin, ideologul violenței, exterminării pe scară largă a dușmanilor de clasă, conducătorul de care trebuiau să asculte toți și el de nimeni, promotorul dintâi - alături de Troțki - al Revoluției comuniste mondiale (vezi și „*Lenin. O biografie*”, de istoricul britanic **Robert Service**, apărută cu câțiva ani în urmă în Editura Polirom).

Două concepții relativ diferite, chiar opuse deseori. Vestul, cu înfățișările lui multe pozitive, altele nu, și Rusia (nu doar ea) - națiune cu multe calități întârziată

inițial în evoluție și care a făcut în timp progrese; dar matricea ca atare a dictaturii și-a spus și își spune cuvântul, acumulându-se situații greu previzibile. Iar aici este cheia conflictului - care s-ar putea și se poate aprinde nu foarte greu din multe motive reale sau artificiale: sărăcia, exploatarea, neocolonialismul, „ura de rasă”, conflictele între puterile „albe”, „ciocnirile” dintre civilizații, confruntările dintre democrații și dictatură, lupta pentru resurse, diferitele marginalizări etc., etc. Orice prilej-pretext este bun... Al Doilea Război Mondial s-a terminat oficial în 2 septembrie 1945, prin capitularea și a Japoniei, un al treilea pol al Axei Berlin - Roma - Tokio. Dar, cum se subliniază adeseori, „Al Treilea Război Mondial, se afla chiar la capătul nasului său”. Cu diplomație, cu răbdare, cu o veritabilă artă a tratativelor, cu o anume conciliere a intereselor, cu înțelegerea tuturor celor ce au de pierdut dintr-o astfel de confruntare, cu progres de dorit pentru toți, eu cred că se poate, totuși, evita.

REFLECȚII

Despre conștiință

Oamenii de știință, într-o ipoteză fabuloasă, susțin că Soarele are conștiință! Apoi, dacă ducem ipoteza mai departe, putem spune că universul are conștiință. Această ipoteză ar duce la o revoluție în știință! La urma urmei, totul pleacă de la ipoteza lui Tegmark că există patru stări ale materiei: solid, lichid, gaz și conștiință!

Dorel Morândău, PhD – Reflecții... vol 3.9

Despre redefinirea valorilor

Într-o lume în care legile, regulile, cutumele nu se mai respectă, atunci este un semn al apropierii haosului (schimbării)! Va fi o luptă pentru redefinirea valorilor! Este o intersecție extrem de complexă! Mediul natural, mediul social și mediul virtual sunt aproape de colaps! Între soluție și disoluție nu e decât așteptare, speranță...

Dorel Morândău, PhD – Reflecții... vol 3.10

Virgil NICULA

urmare din pagina 3

și primul meci oficial. Acesta a avut loc la scurt timp după debutul acestui sport în Europa. Inspirat de un meci văzut la Berlin în 1920, profesorul sibian Wilhelm Binder a introdus handbalul în oraș, punând bazele primei echipe românești.

În 1922 a fost deschisă cea mai mare tipografie germană din sud-estul Europei, prin fuziunea Krafft și Drotleff. În anul 1925 populația Sibiului crescuse la 44.000 de oameni, dintre care 23.000 germani.

Deschisă în 1929 de către Uzina Electrică, Grădina Zoologică din Sibiu este prima de acest fel din România. Inițiată de inginerul Szekely, grădina a început cu câteva animale sălbatice locale și s-a dezvoltat rapid. Astăzi găzduiește peste 300 de animale și păsări din zeci de specii și este un loc modern de recreere și educație pentru vizitatori de toate vârstele.

“Palatul *Prima Ardeleană*” (foto) este o clădire ridicată de Societatea de Asigurări “Prima Ardeleană” în anul 1935, care se află în Piața Unirii nr.1. În vechea clădire a funcționat începând cu anul 1899 Farmacia lui Herzberg Karl, continuată în perioada interbelică de J. C. Molnar. În perioada construcției clădirii, farmacia se mută pe strada N. Bălcescu la nr. 39 după care revine în această locație, fiind cea mai veche farmacie în funcțiune din Sibiu, cunoscută de generații sub numele de “Farmacia 24”. În această clădire a funcționat începând cu mijlocul anilor '30 și Banca Centrală pentru Industrie și Comerț (sucursala Sibiu). După naționalizare a devenit sediul Reprezentanței Județene Sibiu a Societății de Asigurări Sovieto-Române „Sovromasigare”. Ulterior clădirea a fost populată de chiriași, iar la parter a funcționat până în 1990 agenția de turism aparținând de OJT Sibiu. Din 1992 în acest sediu am manageriat agenția de turism “Prima Ardeleană”, de care mă leagă 25 de ani de activitate în domeniul turismului.

Junii Sibiului reprezintă *cel mai vechi ansamblu folcloric* din România, înființat în 1944 de coreograful Ioan Macrea. Născut dintr-o mică trupă de dansuri feciorești, ansamblul a evoluat într-o formație profesionistă de renume, apreciată pe scenele din țară și din întreaga lume.

În 1950, an în care Muzeul Brukenthal a avut 201.368 de vizitatori, Sibiu primea peste 11.000 de turiști străini. Un an mai târziu, Sibiu avea 129.714 locuitori (Ion Mariș, O altă cronică a Sibiului – Hermannstadt, 2013).

Odată cu instaurarea regimului comunist în România a avut loc marginalizarea membrilor Cercului Literar de la Sibiu, aflat pe direcția inaugurată de Titu Maiorescu în cultura română.

Planurile urbanistice ale lui Ceaușescu au lăsat orașul vechi intact, Sibiu devenind în 1968 reședința județului cu același nume. La 21 decembrie 1989, Sibiu - oraș martir, a fost cel de-al doilea oraș din România care s-a ridicat împotriva comunismului.

În anul 1993 ia ființă Festivalul Internațional de Teatrul de la Sibiu. Ediția cu numărul 32 a Festivalului va avea loc între 20 și 29 iunie, iar tema aleasă în 2025 este “Mulțumesc!”. În același an se deschide *primul muzeu de etnografie universală* din România, Muzeul “Franz Binder”.

Pe parcursul anului 2007, Sibiu în parteneriat cu Luxemburgul a dobândit titlul de Capitala Culturală a Europei. Sloganul sub care este promovat Sibiu și acest eveniment a fost “Sibiu, tânăr din 1191”. Acest titlu

a reflectat aportul cultural semnificativ al orașului în cadrul Uniunii Europene și a consolidat statutul Sibiului ca un important centru cultural european.

Mărginimea Sibiului a primit în anul 2009 premiul *Pomme d'Or* (Mărul de Aur), acordat de către Federația Internațională a Jurnalistilor și Scriitorilor de Turism (FIJET) pentru ospitalitatea locuitorilor din zonă.

De asemenea, în anul 2015, Mărginimea Sibiului a primit *Premiul Eden*, ca destinație de excelență.

Imaginea creată asupra Sibiului, experiențele anterioare, atitudinea prietenoasă a rezidenților, recunoscută și prin acordarea titlurilor menționate mai sus, schimbul de experiențe, varietatea gastronomică și atributele de diversitate și caracteristicile destinației, cum ar fi proximitatea, sunt alți factori de atracție.

În 2019, Sibiu a fost desemnat oficial prima zonă din România care a primit titlul de “*Regiune Gastronomică Europeană*”, distincție acordată de către Institutul Internațional de Gastronomie, Cultură, Artă și Turism (IGCAT). Acest onorant titlu a fost împărțit cu Regiunea Egeei de Sud a Greciei, care include insule precum Santorini, Mykonos, Rhodos și Patmos.

Satul Rășinari a fost desemnat în anul 2023 “*The Best Tourism Village*” de către Organizația Mondială a Turismului (UNWTO), fiind selectat conform regulamentului, de către specialiștii Consiliului Consular al OMT, din peste 130 de candidaturi, provenite din 57 de țări.

Sibiu este câștigătorul competiției “*Destinația Anului 2024*”, iar Biertan este câștigătorul locului 1 la categoria “*Sat de poveste*”.

Industria clasică ale orașului sunt industria constructoare de mașini (Bilstein, Compa), industria confecțiilor (Mondex, Mondostar, Andu), industria produselor alimentare (Scandia) și industria de rechizite școlare (Flaro). Alte fabrici sunt cele de componente electrice și electronice (Continental, Kuhnke Relee, Haartmann), de rulmenți (SNR Rulmenți), de air bag-uri (Takata Petri) și de curele de transmisie, echipamente electrotehnice și electronice (investiție a companiei germane Siemens).

Chiar dacă Romgaz și Transgaz, sunt înregistrate în orașul Mediaș,

cele mai multe afaceri ale companiilor multinaționale și ale antreprenorilor (peste 59.300 firme sunt înregistrate ca având sediul în județ) își au sediul în jurul municipiului Sibiu. Companii multinaționale din industria componentelor auto precum germanii de la Continental, Marquardt Schaltsysteme sau japonezii de la Takata, sunt doar câțiva giganți din acest domeniu care și-au stabilit baza în Sibiu

Din punct de vedere al investițiilor străine în Sibiu, societățile și persoanele din Germania au afaceri de peste 6,61 miliarde de lei în Sibiu, pe locul al doilea situându-se firme din Olanda (țările de Jos), cu afaceri de 4,27 miliarde de lei în 2023. Urmează Austria cu afaceri de peste 1,63 miliarde de lei și Ungaria, cu afaceri de peste 300 milioane de lei. Prezența Statelor Unite în afacerile din județ este de 20,64 milioane de lei, în timp ce acționarii din Rusia au afaceri de 186 de milioane de lei, iar cei din China de 27,8 milioane de lei. În clasamentul firmelor realizat în funcție de cifra de afaceri pentru anul 2023, conduce Societatea Națională de Gaze Naturale Romgaz SA din Mediaș (cifra de afaceri 8,61 miliarde lei, profit net 2,64 miliarde lei, nr. de angajați 5.287), - obiect de activitate: extracția gazelor naturale, acționarul principal este statul român prin Ministerul Energiei -70,01%). Pe locul al doilea s-a situat Continental Automotive Systems SRL din Sibiu (cifra de afaceri 4,38 miliarde lei, profit net 54,48 milioane lei, nr. de angajați 3.616, - obiect de activitate: Fabricarea de echipamente electrice pentru autovehicule, acționarul unic este Continental Automotive Holding Netherlands BV). Pe locul al treilea s-a situat Societatea Națională de Transport Gaze Naturale Transgaz SA din Mediaș (cifra de afaceri 2,03 miliarde lei, profit net 168,44 milioane lei, nr. de angajați 3.995), - obiect de activitate: Transporturi prin conducte, acționarul principal este statul român reprezentat de Secretariatul General al Guvernului (58,51%). Următoarea societate clasată a fost Marquardt Schaltsysteme SCS din Sibiu (cifra de afaceri 1,31 miliarde lei, profit net 31,44 milioane lei, nr. de angajați 1.738), - obiect de activitate: Fabricarea altor echipamente

electrice, acționarii sunt Marquardt Schaltsysteme GmbH și Marquardt Schalter GMBH (99,99 %). Pe locul al cincilea s-a clasat Thyssenkrupp Bilstein SA din Sibiu (cifra de afaceri 1,07 miliarde lei, profit net 24,77 milioane lei, nr. de angajați 1.278), - obiect de activitate: Fabricarea altor piese și accesorii pentru autovehicule, acționarii sunt Thyssenkrupp Bilstein GMBH (99,82 %) și Thyssenkrupp Federn GmbH (0,18%).

Pe următorul loc s-a situat Con-A Operations SRL din Șelimbăr (cifra de afaceri 772,59 milioane lei, profit net 55,66 milioane lei, nr. de angajați 541, obiect de activitate: Lucrări de construcții a clădirilor rezidențiale și nerezidențiale). Pe locul al șaptelea s-a clasat Compa SA din Sibiu (cifra de afaceri 767,2 milioane lei, profit net 7,68 milioane lei, nr. de angajați 1.792, - obiect de activitate: Fabricarea altor piese și accesorii pentru autovehicule).

Următoarele firme din top 10 sunt: Grupo Antolin Sibiu SRL (cifra de afaceri 523,5 milioane lei, nr. de angajați 761, obiect de activitate: Fabricarea de echipamente electrice de iluminat, acționarul unic este Grupo Antolin Besançon SAS), Scandia Food SRL din Sibiu (cifra de afaceri 508,93 milioane lei, profit net 39,32 milioane lei, nr. de angajați 781, obiect de activitate: Fabricarea produselor din carne, inclusiv din carne de pasăre), Simea Sibiu SRL (cifra de afaceri 486,1 milioane lei, profit net 4,27 milioane lei, nr. de angajați 1.442), - obiect de activitate: Fabricarea subsansamblurilor electrice, acționar majoritar Siemens Aktiengesellschaft Österreich (99,93%). Alte societăți comerciale prezente în clasament sunt: Harting Romania Manufacturing SCS din Sibiu, GLS General Logistics Systems Romania SRL din Șelimbăr, Jaeggi Industries SRL din Cristian, Retrasib SRL din Sibiu, Harting RO Automotive SRL din Agnita, Somarest SRL din Cislădie, Swoboda Sibiu SRL din Cislădie, ODU Romania Manufacturing SRL din Sibiu, Kendrion Automotive SRL din Sibiu.

Printre cele peste 20 de titluri selectate, apărute în ultimii ani la Editura Honterus, se numără: Hochmeister Martin, Sibiu în 1790/ Hermannstadt im Jahre 1790; Kurt Kle-

mens, Hanul Dumbrava și Groapa Leilor. Istorie și istorioare din Sibiu; Marcel Stancu, Sibiu și electricitatea României; Cronică ilustrată 1891-2014; Fred Nuss, Sibiu în alb și negru; Lucia Veștemean, La pas prin Sibiu vechi și nou; Toma-Cosmin Roman, Sibiu, între diplomatie și război, vol. I; Dagmar Zink, SIBIU Oameni și fapte/ Hermannstadt. Fakten-Bilder-Worte; Silviu Borș și Dan Nanu (coord.), Sibiu 830; Marcel Stancu, Omnibus, tramvai, troleibuz. Transportul public electric în Sibiu și în România.

Printre autorii care au abordat ca tematică Sibiu și din lucrările cărora am ales o serie de materiale inserate în prezentul articol se numără: Avram Alexandru, Crișan Vasile, Sibiu. Ghid cultural-turistic, Martin Hochmeister, Sibiu – 1790. Primul ghid turistic din România, Ion Mariș, O altă cronică a Sibiului – Hermannstadt, Pop Răzvan C., Pax Urbana: impactul administrației habsburgice asupra mediului urban din sudul Transilvaniei: secolele al XVII-lea - al XVIII-lea, Emil Sigerus, Cronică orașului Sibiu 1100-1929, Wagner Ernst, Istoria sașilor ardeleni.

Surse text/foto: razvanpop.ro, tribuna.ro, adevarul.ro, brukenhalmuseum.ro, ulbsibiu.ro, patrimoniu.sibiu.ro, enciclopediaromaniei.ro, cultura.sibiu.ro, turnulsfatului.ro, turism.sibiu.ro

Euroeconomia XXI

Comitetul editorial

Dan POPESCU

Redactor șef coordonator

Nicolae EȘANU

Paula COTARCEA,
secretar general
de redacție

Consiliul științific

Prof. dr. Dan POPESCU
Prof. dr. Lucian BELAȘCU
Acad. prof. univ. dr.
habilitat DHC Grigore
BELOSTECINIC,
Republica Moldova
Conf. dr. Vasile BRĂȚIAN
Paula COTARCEA
Prof. dr. Viorel
CORNESCU
Prof. dr. Partenie
DUMBRĂVĂ
Conf. dr. Nicolae EȘANU
Prof. dr. Alexandra
HOROBET
Prof. dr. Eugen
IORDĂNESCU
Conf. dr. Paul LUCIAN
Prof. dr. Silvia
MĂRGINEAN
Conf. dr. Virgil NICULA
Prof. dr. Iacob
Petru PÂNTEA
Lector dr. Dan-Alexandru
POPESCU
Conf. dr. Raluca SAVA
Conf. dr. Eduard STOICA
Prof. dr. Răzvan ȘERBU
Prof. dr. Cristina
TĂNĂȘESCU

editori

GRUPUL DE PRESĂ ȘI
EDITURĂ “CONTINENT” SRL
CAMERA DE COMERȚ,
INDUSTRIE ȘI AGRICULTURĂ
A JUDEȚULUI SIBIU

ISSN 1841-0707
Tel. 0742.483813,
e-mail contisib@yahoo.com

Articolele apărute în revistă exprimă punctele de vedere ale autorilor, care pot fi diferite de cele ale redacției.

Lucian BELAȘCU
Ioan-Sebastian MEZEI
urmare din pagina 1

În cadrul acestui articol este efectuată o analiză a sistemului de sănătate din România, cercetarea fiind concentrată asupra perioadei de după 1989, începând cu primele reforme ale sistemului. Pe lângă o analiză curentă a sistemului de sănătate și a evoluției acestuia, sunt prezentate principalele instituții implicate în gestionarea sistemului de sănătate, precum și principalele entități care oferă servicii medicale către populație.

La fel ca în toate țările din Europa de Est, fost comuniste, România a avut organizat sistemul de sănătate pe modelul Semashko, în care statul controla atât bugetul alocat sănătății cât și planificarea serviciilor de sănătate. Întreg sistemul de sănătate era în proprietatea statului, iar noțiunea de furnizori privați de sănătate nu exista. Populația avea acces general la serviciile medicale, în mod gratuit, fiind creat un grad ridicat de echitate privind accesarea acestora. Per ansamblu, sistemul de sănătate, era unul subfinanțat, care nu a permis investiții în tehnologii noi de diagnosticare și tratament, în care erau lipsuri acute privind aprovizionarea cu medicație sau materiale sanitare. Având în vedere dotarea precară a cabinetelor medicale, la care erau arondați pacienții, adresabilitatea și posibilitatea tratării afecțiunilor s-a efectuat în ambulatorii de specialitate și mai ales în spital, România depășind media europeană privind numărul de consultații și de paturi existente în unitățile spitalicești.

După anul 1989, România a demarat reforme profunde în toate domeniile de activitate, inclusiv în privința sistemului de sănătate, cele mai importante fiind elaborarea, în anul 1997, a „Legii privind asigurările de sănătate” (Legea nr. 145) și „Legea privind reforma în sănătate” (Legea nr. 95) în anul 2006. Prin intermediul acestor legi s-a urmărit în principal descentralizarea sistemului de sănătate, iar România a adoptat modelul Bismarck, prin care cetățenii contribuie la sistemul de sănătate, în funcție de veniturile obținute. Deși au existat unele progrese semnificative, sistemul de sănătate din România este departe de a fi unul eficient, păstrându-se mai departe nenumărate trăsături ale vechiului sistem, inclusiv supradimensionarea unităților cu paturi sau lipsa programelor dedicate prevenției și a educației medicale în rândul populației.

Sistemul de sănătate din România este în mare parte tributar modelului Semashko, având ca moștenire o rețea vastă de unități medicale cu paturi, existând în 2018 un număr de 528 de paturi la 100.000 de locuitori, cu peste 136 de paturi față de media europeană și peste 2,5 ori față de Suedia (196) sau dublu față de Danemarca (235) și Spania (249), în condițiile în care numărul de paturi a înregistrat o scădere de aproape 40% în perioada 1990 – 2013. În anul 2010 s-a mai efectuat un pas important în direcția descentralizării și a reformei sistemului de sănătate prin transferarea către autoritățile publice locale a unităților spitalicești, Ministerul Sănătății păstrând doar o parte din acestea precum și unele programe naționale de sănătate. Rezultatele acestui transfer nu s-a evidențiat prin progrese semnificative în ceea ce privește creșterea calității serviciilor medicale, sistemul bazându-se puternic pe asistența spitalicească, mai mult de jumătate din bugetul alocat pentru sănătate fiind consu-

mat de unitățile cu paturi.

De asemenea, autoritățile publice au devenit „peste noapte” administratori ai unităților spitalicești fără să dispună de specialiștii necesari pentru gestionarea acestora, de cele mai multe ori ajungând la nivel de management persoane fără experiență în managementul serviciilor de sănătate. Gestionarea fondurilor destinate sistemului de sănătate a fost efectuată de Casa Națională de Asigurări de Sănătate (CNAS), prin intermediul celor 42 de case județene de asigurări de sănătate (CJAS), care realizau, până în anul 2003, atât colectarea contribuțiilor la nivelul fiecărui județ, cât și contractarea și decontarea serviciilor medicale prestate de furnizorii locali. Începând cu anul 2004 atribuțiile de încasare a contribuțiilor au fost transferate către un serviciu dedicat din cadrul Ministerului Finanțelor care gestionează această activitate la nivel național.

Deși printre beneficiarii de asigurări de sănătate sunt incluși aproape toți cetățenii țării, există un procent însemnat de persoane care nu contribuie la fondul național de asigurări de sănătate (FNUASS), existând o listă foarte mare de categorii de persoane scutite de plata acestor contribuții. Acest lucru, coroborat cu nenumăratele modificări legislative (câteva mii de modificări la articolele din Legea 95/2006) și a schimbărilor de la vârful Ministerului Sănătății (27 de miniștri în 30 de ani, fără a lua în considerare miniștrii intermari) a condus la inconsecvență și imposibilitatea implementării reformelor reale și necesare pentru ca sistemul de sănătate să devină cu adevărat performant și eficient în acordarea serviciilor de sănătate.

Având unul dintre cele mai scăzute alocări procentuale din PIB pentru sistemul de sănătate, respectiv sumele cheltuite pentru sănătate raportat la populație, dintre țările membre ale Uniunii Europene, lipsa programelor de prevenție și a educației medicale în rândul cetățenilor, România ocupă ultimele locuri din UE la principalii indicatori care relevă nivelul stării de sănătate a populației, cu cele mai ridicate rate ale mortalității și scăderea speranței de viață (indicator influențat puternic de perioada pandemiei de SARS-CoV-2).

Deși s-au făcut pași în vederea reformării și îmbunătățirii sistemului de sănătate din România, per ansamblu este un sistem deficitar, care nu reușește să asigure nivelul de eficiență și calitate în mod universal, existând nenumărate provocări ce țin de infrastructura și echipamente învechite sau deficitare sau personal calificat insuficient în anumite specialități, cu o distribuție inegală la nivelul țării, ceea ce conduce la presiune asupra personalului medical și timp de așteptare ridicat pentru pacienți. De asemenea, finanțarea sistemului de sănătate este insuficientă în raport cu necesitățile acestuia, se înregistrează probleme privind birocrăția excesivă, corupție și o administrare ineficientă și lipsită de transparență asupra resurselor și fondurilor alocate sănătății. La momentul actual finanțarea sistemului de sănătate din România nu corespunde realității, decontările serviciilor medicale făcându-se pe aceleași principii depășite, doar cu ajustări și reglaje a valorilor care au la baza alte criterii decât cele financiare, de cost, adaptate nevoilor reale din sistem.

Instituții implicate în gestionarea sistemului medical din România

Principalele instituții implicate în coordonarea, gestionarea și administrarea bugetului sistemului de sănătate din România, sunt stabilite

prin legislația specifică, Legea nr. 95 din anul 2006, respectiv:

- Ministerul Sănătății - 42 Direcții de Sănătate Județene
- Casa Națională de Asigurări de Sănătate - 42 Case Județene de Asigurări de Sănătate
- Casa Asigurărilor de Sănătate a Apărării, Ordinii Publice, Siguranței Naționale și Autorității Judecătorești
- Casa Asigurărilor de Sănătate a Ministerului Transporturilor, Construcțiilor și Turismului
- Ministerul Finanțelor
- Institute, Oficii, Agenții, Colegii profesionale, Asociații specializate pe anumite domenii, cu finanțare de la bugetul de stat sau din venituri proprii cu atribuții în zonele de competență.

O instituție importantă, chiar dacă nu are atribuții în privința finanțării sistemului de sănătate, este Autoritatea Națională de Management al Calității în Sănătate (ANMCS), care este subordonată Guvernului și în coordonarea prim-ministrului. Scopul ANMCS și obiectivele acesteia constau în standardizarea și evaluarea serviciilor de sănătate, respectiv evaluarea, reevaluarea, acreditarea și reacreditarea unităților sanitare, precum și monitorizarea calității serviciilor de sănătate la nivelul spitalelor.

Ministerul Sănătății (MS)
Ministerul Sănătății face parte din administrația publică centrală, fiind subordonat Guvernului având calitatea de autoritate centrală în domeniul asistenței de sănătate publică (Legea nr. 95, 2006). Ministerul Sănătății îndeplinește o serie de atribuții, stabilite prin Legea 95/2006, cu referire la: (i) elaborarea politicilor, programelor de acțiune și strategii în domeniul sănătății; (ii) evaluarea și monitorizarea stării de sănătate a populației; (iii) reglementarea modului de organizare și funcționare a sistemului de sănătate, inclusiv prin monitorizarea, controlul și evaluarea activității entităților din domeniul sanitar; (iv) implementarea și monitorizarea programelor naționale de sănătate (PNS); (v) implementarea reformelor și investițiilor, respectiv monitorizarea acestora, în calitate de coordonator în domeniul sănătății.

Direcțiile de sănătate publică județene
și a municipiului București sunt

servicii publice deconcentrate, subordonate Ministerului Sănătății și reprezintă autoritatea de sănătate publică la nivel local, prin intermediul căreia se realizează politicile și programele naționale sau locale de sănătate. DSP organizează structurile sanitare de la nivel local, întocmește evidențe statistice pe probleme de sănătate și planifică derularea investițiilor finanțate de la bugetul de stat pentru sectorul de sănătate (Legea nr. 95, 2006). De asemenea, DSP, are atribuții privind evaluarea, coordonarea și monitorizarea asistenței medicale curative și profilactice din unitățile sanitare, inclusiv pentru unitățile sanitare din subordinea Ministerului Sănătății, iar prin serviciile de supraveghere medicală gestionează modul de realizare a programelor naționale de sănătate și exercită atribuții de control în sănătatea publică.

Casa Națională de Asigurări de Sănătate (CNAS)
este o instituție publică, autonomă, de interes național, cu personalitate juridică, al cărei principal obiect de activitate îl reprezintă asigurarea funcționării unitare și coordonate a sistemului asigurărilor sociale de sănătate din România (Hotărârea nr. 972, 2006). CNAS are o serie de obligații, printre cele mai importante fiind: asigurarea logisticii funcționării sistemului asigurărilor sociale de sănătate, respectiv folosirea cu eficiență a fondului; reprezentarea, informarea și susținerea intereselor asiguraților; acoperirea nevoilor de servicii de sănătate ale persoanelor.

Casele județene de asigurări de sănătate
sunt instituții publice, cu personalitate juridică și buget propriu, în subordinea Casei Naționale de Asigurări de Sănătate. Acestea au ca scop funcționarea sistemului de asigurări sociale de sănătate la nivelul județelor, reprezentând asigurații în relația cu furnizorii de servicii medicale, medicamente și dispozitive medicale.

Ministerul Finanțelor Publice
este organizat și funcționează ca organ de specialitate al administrației publice centrale aflat în subordinea Guvernului, care aplică strategia și Programul de guvernare în domeniul finanțelor publice (Hotă-

rărea nr. 34, 2009). În subordinea Ministerului Finanțelor se află Agenția Națională de Administrare Fiscală (ANAF) care asigură colectarea și administrarea sumelor datorate bugetului general consolidat.

Principalele entități furnizoare de servicii medicale în România
Conform Institutului Național de Statistică, în anul 2022, erau înregistrate un număr total de 65.187 unități sanitare, dintre care 58.855 de unități aveau forma de proprietate privată și 6.332 publică, numărul acestora fiind în creștere constantă la anumite categorii de unități, respectiv în scădere la altele.

Unitățile spitalicești (spitalele și unitățile asimilate, cu servicii de spitalizare de zi) au avut evoluții diferite, în perioada 1995 – 2023, în funcție de forma de proprietate (public sau privat), fiind înregistrate în anul 2023 un număr de 717 unități. Astfel, spitalele publice au înregistrat o scădere substanțială în perioada 2011 – 2012 (67 de unități) urmare a deciziei Guvernului de închidere a acestora prin în baza Hotărârii de Guvern nr. 345 din 31 martie 2011, după această perioadă numărul spitalelor publice rămânând relativ constant, fiind redeschise unele unități (Figura 1).

În privința spitalelor private și a unităților asimilate acestora se constată creșteri substanțiale și constante, începând cu anul 2005, în anul 2023 numărul acestora cumulat fiind apropiat de cel al unităților publice (diferență de 35 de unități).

Cabinetele independente de medicină de familie au înregistrat o evoluție în creștere a numărului acestora, în perioada 20023 – 2009, urmată de scădere constantă a acestora, exceptând anul 2015 când s-au înregistrat 234 de cabinete noi. Începând cu anul 2016 au fost închise 953 de cabinete de medicină de familie, în anul 2023 fiind înregistrate 10.444 de cabinete, fiind de așteptat ca numărul acestora să scadă și în perioada următoare, având în vedere vârsta înaintată a medicilor care dețin aceste cabinete și a lipsei de interes pentru această specializare, în anul 2023 din totalul de 649 locuri la rezidențiat au fost ocupate doar 342 de locuri. (Figura 2).

continuare în pagina 10

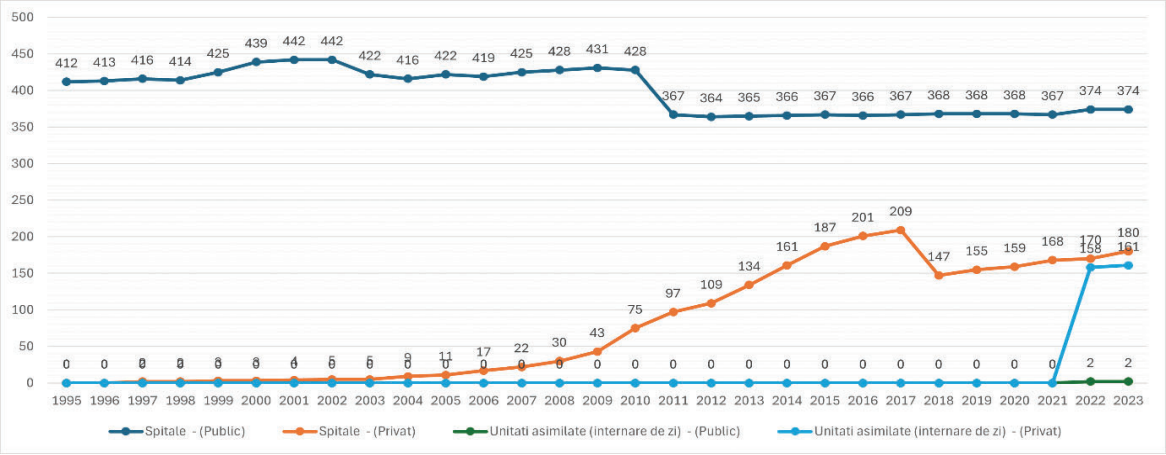

Figura 1. Evoluția unităților spitalicești, 1995 – 2023

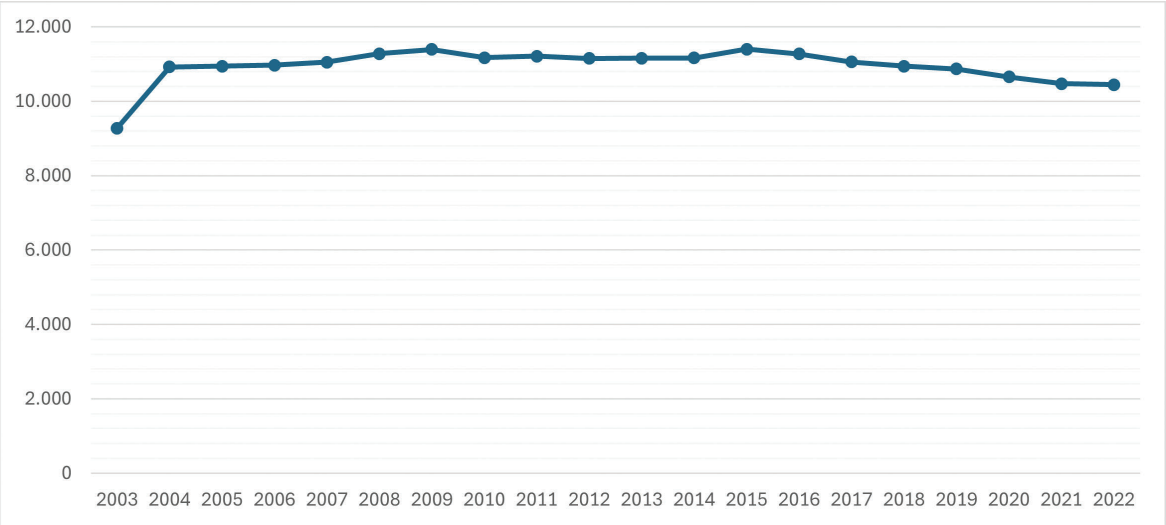

Figura 2. Evoluția cabinetelor de medicină de familie, 2003 – 2022

Lucian BELAȘCU
Ioan-Sebastian MEZEI

urmare din pagina 1

În anul 2022 erau înregistrate în România un număr de 8.135 de farmacii, din care 404 farmacii având forma de proprietate publică și 7.731 de farmacii private. Pentru perioada 1995 – 2010 farmaciile publice au înregistrat scăderi constante, în perioada 1998 – 2003 existând un număr de 1.023 farmacii cu formă de proprietate mixtă. În perioada 1997 – 2014 se înregistrează creșteri constante și substanțiale a numărului de farmacii private, de la 2.839 în 1997, la 7.421 de farmacii în anul 2014, respectiv o creștere de peste 260% (Figura 3).

În anul 2022 se înregistrau la nivelul țării un număr de 16.341 de cabinete stomatologice, din care 36 având ca și formă de proprietate publică, respectiv 16.305 cabinete stomatologice private, evoluția acestora fiind inversă, în timp ce cabinetele publice au fost desființate, numărul celor private a crescut constant și substanțial, existând o creștere de peste 5,3 ori la nivelul anului 2022 față de anul 1997 (Figura 4).

Cabinetele medicale de specialitate înregistrate la nivelul țării își desfășoară activitatea doar în forma de proprietate privată, în perioada 2015 – 2016 fiind înregistrate între 1 – 3 cabinete de specialitate publice. Astfel, în anul 2022 erau înregistrate un număr total de 13.740 de cabinete medicale de specialitate, din care doar unul cu forma de proprietate publică. Începând cu anul 2015 cabinetele de specialitate publice au fost integrate în mare parte în ambulatoriile de specialitate integrate ale unităților spitalicești, astfel că acestea nu mai sunt unități de sine stătătoare. Cabinetele private au avut o evoluție în creștere constantă și substanțială ca și număr, de la 3.962 de cabinete în 2003, la 13.739 cabinete în 2022, respectiv o creștere de peste 3,4 ori (Figura 5).

În anul 2022 erau înregistrate 4.524 de laboratoare medicale, din care 2.216 având forma de proprietate publică și 2.308 laboratoare private, iar evoluția acestora în perioada 1997 – 2022 a înregistrat creșteri constante, existând diferențieri cu privire la perioada în care au fost înființate. Până în anul 2005 nu au fost înregistrate laboratoare medicale cu forma de proprietate publică, acestea fiind integrate în alte structuri (spitale, centre de cercetare etc.), începând să fie înregistrate ca și entități distincte din anul 2006, iar până în anul 2022 numărul acestora a ajuns aproape egal cu cel al laboratoarelor private (Figura 6).

Unități spitalicești

Spitalele reprezintă principalii furnizori de servicii medicale la nivelul țării, care acoperă o gamă largă de specialități și are alocat aproape jumătate din bugetul alocat pentru sănătate. În România, spitalele sunt clasificate funcție de specializarea și nivelul de asistență medicală oferit, tipul de proprietate (stat sau privat). De obicei, spitalele sunt împărțite în spitale de urgență, județene, municipale, orașenești, clinice universitare și altele.

Principalele categorii de spitale conform legislației din România, sunt următoarele:

1. Spitale de Urgență: Aceste spitale oferă servicii medicale de urgență și tratament pentru pacienți cu afecțiuni grave și condiții de urgență. Ele au adesea departamente de urgență, unități de terapie intensivă și alte facilități specializate.

2. Spitale Județene: Spitalele jude-

țene sunt destinate să deservească populația dintr-un județ sau regiune și oferă o gamă variată de servicii medicale, inclusiv tratament ambulatoriu și internare.

3. Spitale Municipale și Orașenești: Aceste spitale servesc populația la nivel municipal sau orașenesc și oferă servicii medicale generale, inclusiv consultații, investigații și tratament.

4. Spitale Clinice Universitare: Aceste spitale sunt asociate cu instituții de învățământ superior și au adesea rolul de a oferi servicii medicale avansate, precum și de a desfășura activități de cercetare și formare a studenților la medicină.

5. Spitale pentru Boli Cronice: Există spitale specializate în tratarea bolilor cronice sau a unor tipuri specifice de afecțiuni, precum spitalele pentru boli cardiovasculare, oncologie, psihiatrie și altele.

6. Spitale de Pediatrie: Spitalele de pediatrie sunt specializate în tratarea copiilor și adolescenților, oferind servicii medicale adaptate nevoilor acestui grup de vârstă.

Clinici medicale

Clinicile medicale sunt unități în care se furnizează servicii de îngrijire medicală, diagnostic și tratament pentru pacienți, acestea pot varia în dimensiune, specializare și tip de servicii oferite. O clinică medicală este echipată cu personal medical calificat, care poate include medici, asistente medicale, asistenți medicali, tehnicieni de laborator și alți profesioniști din domeniul sănătății. Personalul medical din clinicile medicale poate oferi consultații și consiliere pentru diverse aspecte ale sănătății, inclusiv educație în domeniul sănătății, prevenție și gestionarea stresului. Majoritatea clinicilor medicale oferă servicii de îngrijire primară, cum ar fi consultații medicale de rutină, diagnostic și tratament pentru afecțiuni comune, precum și gestionarea bolilor cronice.

Tipuri de clinici medicale și caracteristici principale

Clinici specializate - Unele clinici medicale sunt specializate în anumite domenii, cum ar fi dermatologia, oftalmologia, psihiatria, stomatologia, chirurgia, ORL și altele. Acestea pot furniza servicii mai avansate și specializate într-un anumit domeniu medical.

Clinici dentare - Oferă servicii stomatologice, de la igiena dentară și tratarea cariilor până la intervenții chirurgicale dentare și proteze.

Clinici de fertilitate - Ajută cuplurile să conceapă, oferind servicii precum fertilizarea in vitro (FIV), inseminare artificială și evaluarea problemelor de fertilitate.

Clinici de diagnostic și imagistică - Furnizează servicii de diagnostic prin imagistică, cum ar fi radiografia, tomografia computerizată (CT), rezonanța magnetică nucleară (RMN), ecografia etc.

Clinici de oftalmologie - Se specializează în tratarea problemelor oculare și efectuează intervenții chirurgicale, cum ar fi operația de cataractă sau corectarea vederii cu laser.

Clinici de psihiatrie și psihologie - Oferă servicii de evaluare și tratament pentru tulburările mentale și problemele psihologice.

Clinici de chirurgie estetică și reconstructivă - Furnizează proceduri chirurgicale pentru îmbunătățirea aspectului estetic sau pentru corectarea defectelor congenitale sau dobândite.

Clinici de medicină alternativă și complementară - Oferă terapii și tratamente alternative, cum ar fi acupunctura, homeopatia, chiropractica, terapia cu plante medicinale etc.

Clinici de recuperare și fizioterapie - Asigură servicii de recuperare me-

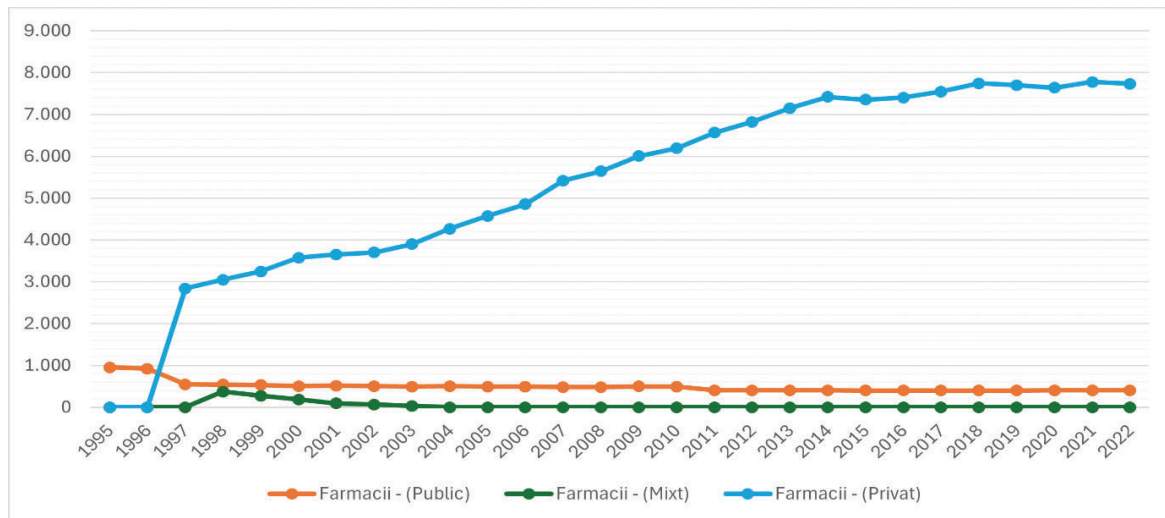

Figura 3. Evoluția farmaciilor după forma de proprietate, 1995 – 2022

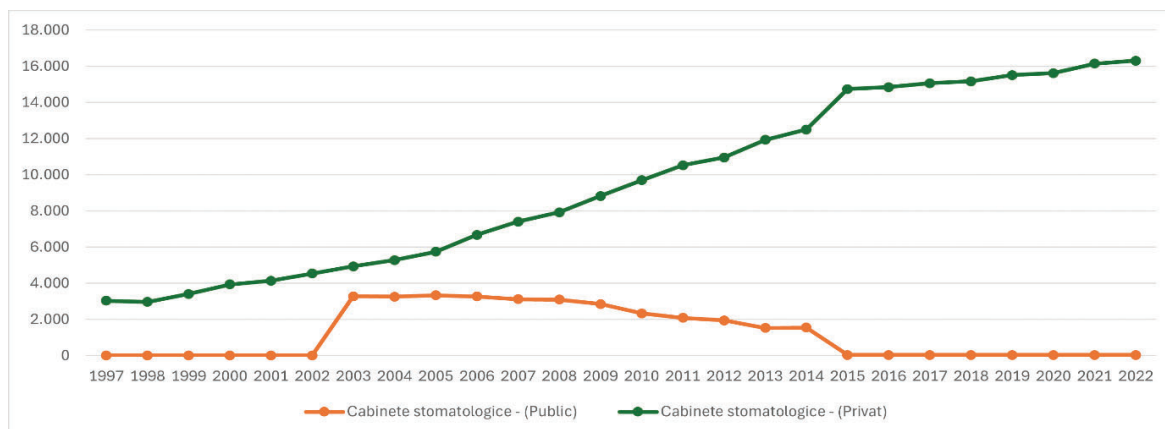

Figura 4. Evoluția cabinetelor stomatologice după forma de proprietate, 1995 – 2022

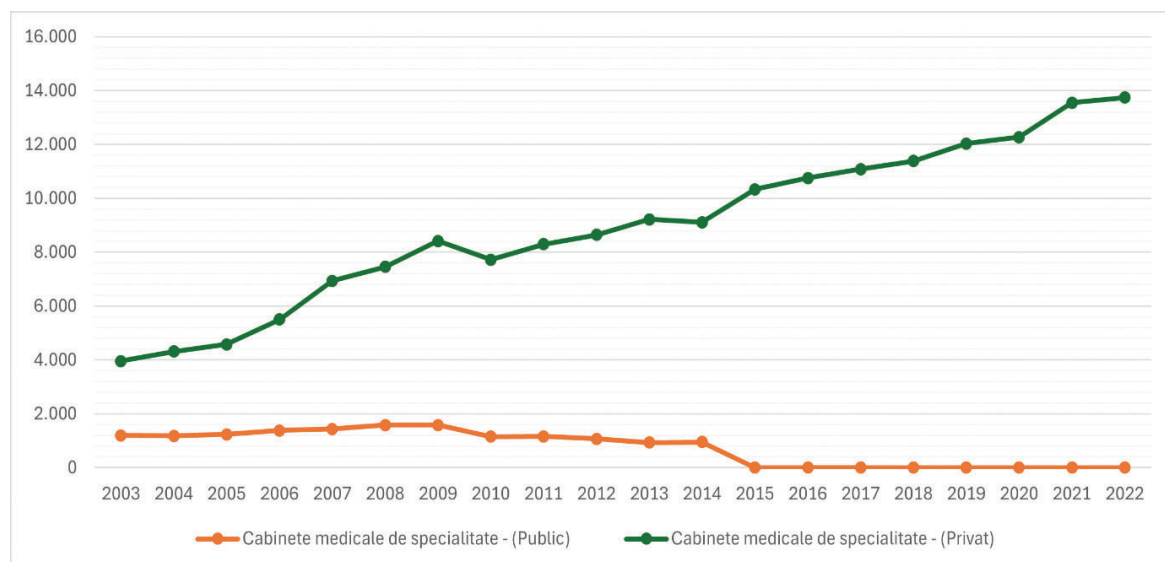

Figura 5. Evoluția cabinetelor medicale de specialitate după forma de proprietate, 2003 – 2022

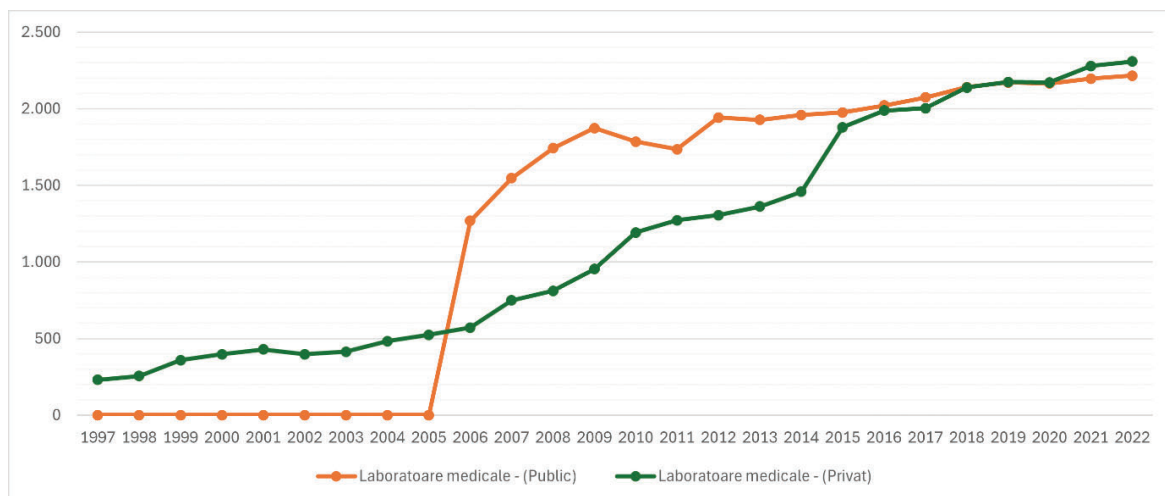

Figura 6. Evoluția laboratoarelor medicale după forma de proprietate, 1997 – 2022

dicală și fizioterapie pentru pacienții care au suferit traume sau au probleme de mobilitate.

Servicii preventive - Clinica medicală poate oferi servicii preventive, precum vaccinări, screening-uri și consiliere pentru a preveni apariția bolilor și pentru a promova bunăstarea generală.

Examinări și teste - Clinicile medicale oferă adesea servicii de diagnostic, inclusiv examene fizice, analize de sânge, teste de imagistică (radiografii, tomografii computerizate, rezonanță magnetică, ecografii), și altele pentru a ajuta la identificarea și tratamentul problemelor de sănătate.

(Sursa: Prelucrare autor în baza Ordinului nr. 153 din 26 februarie 2003)

Cabinete medicale individuale

Medicii de familie, medici specialiști și alți profesioniști din domeniul sănătății pot înființa cabinete medicale. Aceste cabinete sunt de obicei gestionate și conduse de un singur medic sau de un grup restrâns de medici care lucrează în mod independent. Aceste cabinete pot acoperi diverse specialități medicale sau se pot concentra pe un anumit domeniu, în funcție de expertiza medicilor care le conduc.

Cabinetele medicale individuale pot acoperi o gamă variată de specialități medicale, de la medicina de familie, pediatrie, dermatologie, cardiologie, oftalmologie, ORL, la specialități precum chirurgia sau neuro-

logia. Principalul scop al cabinetelor medicale individuale este de a oferi consultații medicale și servicii de îngrijire pacienților. Acestea pot include diagnosticarea și tratamentul afecțiunilor, prescrierea de medicamente și furnizarea de recomandări pentru teste suplimentare sau specialiști. De obicei, cabinetele medicale individuale oferă o relație mai personalizată între medic și pacient. Pacienții pot avea ocazia să lucreze în mod direct cu medicul lor principal și să dezvolte o relație continuă de îngrijire.

Cabinetele medicale individuale pot varia în dimensiune și complexitate, iar fiecare medic poate alege să își organizeze practica în funcție de nevoile și preferințele sale spe-

cifice. Aceste cabinete joacă un rol important în sistemul de îngrijire medicală, oferind pacienților opțiuni diversificate în ceea ce privește accesul la servicii medicale. Finanțarea cabinetelor medicale individuale este diferită în special între cabinetele medicilor de familie, a căror finanțare se face în principal pe baza contractelor încheiate cu casele de asigurări de sănătate, funcție de tipul de contract și de serviciile acoperite, respectiv cabinetele individuale ale specialiștilor, la care finanțarea este făcută în principal prin plata directă de la pacienți pentru consultații și serviciile medicale oferite.

Farmacii

Farmacile sunt unități comerciale sau profesionale specializate în furnizarea și distribuirea medicamentelor, produselor farmaceutice și a altor articole legate de sănătate. Chiar dacă farmaciile nu sunt unități medicale în adevăratul sens al cuvântului, în cadrul acestor unități farmaciștii oferă consiliere de specialitate cu privire la modul de administrare al medicamentelor, posibile efecte secundare sau interacțiuni cu alte medicamente.

Unele farmacii oferă servicii suplimentare, cum ar fi teste de sănătate, măsurători ale tensiunii arteriale, teste de glicemie, servicii

de vaccinare pentru anumite boli și afecțiuni și alte servicii de monitorizare a sănătății. Ca și mod de organizare, farmaciile pot fi independente sau pot face parte din lanțuri naționale sau internaționale fiind reglementate în mod riguros pentru a asigura furnizarea corectă și sigură a medicamentelor și a altor produse de sănătate. Veniturile farmaciilor sunt obținute din mai multe surse, respectiv vânzarea directă de medicamente către pacienți la valoarea integrală sau, în baza contractelor și convențiilor încheiate cu casele de asigurări de sănătate, cu încasare conform sistemului de compensare.

Cabinete stomatologice

Cabinetele stomatologice sunt unități medicale specializate în furnizarea serviciilor stomatologice, care includ diagnosticul, prevenirea și tratamentul problemelor orale și dentare. Aceste cabinete sunt conduse de stomatologi sau medici dentiști și oferă o gamă variată de servicii pentru a menține sănătatea orală a pacienților. În cadrul acestor cabinete, stomatologii efectuează consultații pentru a evalua starea generală a sănătății orale a pacientului, tratamente dentare, proceduri chirurgicale dentare, servicii de proteică dentară, inclusiv realizarea

de coroane dentare, punți dentare, proteze dentare și alte dispozitive dentare. De asemenea sunt oferite servicii de igienă orală, tratamente dentare preventive sau servicii de ortodonție pentru corectarea problemelor de aliniere dentară sau chiar servicii de estetică dentară. Cabinetele stomatologice din România funcționează în mare parte în regim privat, deoarece statul decontează doar o parte mică din serviciile stomatologice de bază, iar sumele alocate fiecărui cabinet sunt extrem de scăzute și acoperă în principal servicii medicale de bază.

Centre de diagnostic

Centrele de diagnostic joacă un rol crucial în procesul medical, oferind informații esențiale pentru medici în stabilirea diagnosticelor corecte și elaborarea planurilor de tratament. Ele contribuie la identificarea precoce a bolilor și la monitorizarea evoluției acestora, îmbunătățind astfel gestionarea sănătății pacienților. Centrele de diagnostic, cunoscute și sub denumirea de centre de imagistică și diagnostic, sunt unități medicale specializate în furnizarea serviciilor de diagnostic și evaluare medicală. Aceste centre sunt dotate cu echipamente și tehnologii avansate pentru a efectua diverse tipuri de teste și investigații

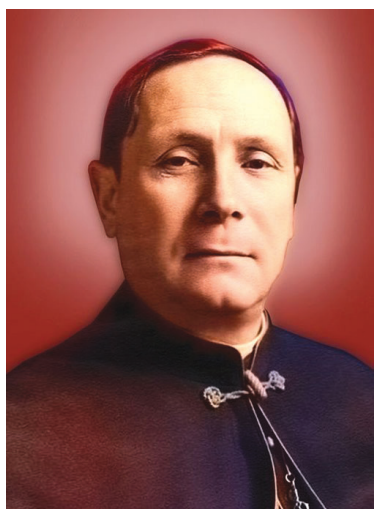
sursa: Shutterstock

medicale care ajută la identificarea și diagnosticarea afecțiunilor medicale. Unitățile spitalicești dețin la rândul lor laboratoare de analize medicale și centre de imagistică medicală, având în dotare de la cele mai simple echipamente până la dotări de ultimă generație, funcție de categoria acestora și posibilitățile financiare. Centrele de diagnostic pot oferi servicii de imagistică medicală, cum ar fi radiografii, tomografii computerizate (CT), rezonanță magnetică nucleară (RMN), ecografii și altele. Unele centre de diagnostic includ laboratoare medicale care efectuează analize de sânge, teste de urină și alte analize biologice,

putând oferi și servicii de screening specifice pentru anumite afecțiuni. Finanțarea centrelor de diagnostic este efectuată din mai multe surse și poate cuprinde plăți directe de la pacienți, servicii oferite pacienților pe baza asigurărilor publice sau private de sănătate în funcție de contractul încheiat între centru cu compania de asigurări sau casa de asigurări de sănătate. De asemenea, centrele de sănătate pot participa la programe naționale de sănătate publică finanțate de către stat sau autorități locale, în principal în campanii de screening sau diagnosticarea unor afecțiuni specifice.

Alexiu TATU

urmăre din pagina 1

Beatificat în 2 iunie 2019 pe Câmpia Libertății de la Blaj de Papa Francisc, Fericitul Cardinal greco-catolic Iuliu Hossu face parte din galeria marilor personalități ale poporului nostru, pentru care credința și slujirea neamului său în Eparhia greco-catolică de Cluj-Gherla și în Senatul României au constituit scopurile fundamentale ale unei vieți de trudă și jertfă pe altarul vieții și națiunii sale.

Fericitul Cardinal citește Declarația de la Alba Iulia la 1 Decembrie 1918

Strămoșii lui Iuliu Hossu pe linie feminină apar în documente în secolul al XVI – lea și în secolele

următoare până în anul 1859, anul nașterii mamei sale, Victoria Măriuț, căsătorită cu preotul și protopopul greco – catolic Ioan Hossu. De reținut că înaintașii lui Ioan Hossu au purtat numele Lungu, tradus apoi în actele oficiale, Hossu. Un prim document din anul 1525 amintește pe voievozii Petre și Toma Hosu din Mesteacăn (Valea Chioarului, Maramureș), tată și fiu, însărcinați de Ioan Drágfi, proprietarul Domeniului Chioar, să întemeieze satul Răstoci (Ileanda, Sălaj). Întemeierea de sate aducea cu sine o libertate, libertatea voievodală, care, în mentalitatea locală, era echivalentă cu nobilimea. Astfel un Toma Hossu, după bătălia de la Mohacs este eliberat din iobăgie în anul 1530 și situația sa este confirmată în anul 1548. De altfel libertatea voievodală, ca stare era recunoscută de regina Izabela în 1556, când îi numește pe dregători români din Chioar „nobili voievozi”. Situația se schimbă după 1608, în timpul principelui Gabriel Báthory, când dreptul voievodal al întemeietorilor de sate este înlocuit cu dreptul regal de reînnoilare prin donație de pământ sau numai prin diplomă cu blazon (*armale*). Cu denumirea de armaliști vor apare în documentele de mai târziu românii care erau recunoscuți pentru meritele lor în lupte. Este cazul lui Luca Hossu, care în anul 1610, ca urmaș al lui Toma Hossu de la Răstoci,

sursa: Historia

remarcat în războaiele cu Austria și Țara Românească, este răsplătit cu o diplomă de înnoilare, o donație de moșie în Mesteacăn și imunități fiscale. În anul 1631 *armale* primește și Toma Ursu Hossu. Un alt urmaș, Vasile Hossu este reînnoilat în anul 1633 de principele Gheorghe Rákóczi I, la Răstoci, pentru că recolonizase Răstociul, ars și pustiit în anul 1602. Regăsim în acest document recunoașterea excepțională a dreptului voievodal al întemeietorilor de sate. Tot în această perioadă sunt pomeniți Gavriș Hossu Parhon, haiducul, care a primit de la principele Gabriel Bethlen iertare pentru haiducie și niște puste pe moșia Matei din Districtul Bistriței, Gheorghe Hossu, zis „Gyurca”, nobilul cavalerist, răsplătit în contul serviciului militar prestat, cu pământuri iobăgești, luate de la Cetate. În a doua jumătate a secolului al XVII – lea documentele menționează pe Lupul și Ignat Hossu, pentru vitejia lor în luptele din anii 1656 – 1662, când îi găsim trecuți în listele din 1668 și 1669 ale Conscriptiei nobiliare din Chioar, între „libertini”, categoria libertinilor fiind asimilată prin consemnarea în „Registrul Cetății”, cu elitele

sătești nobiliare. Începând cu secolul al XVIII- lea informațiile din documente sunt mai detaliate. Astfel apar Gheorghe și Niculae Hossu, din Mesteacănul Chioarului, „jeleri de o sesie” pe care îi găsim în anul 1713 în pusele Sînmărtinului (azi Mărtinești, Cluj). Trebuie menționat că după 1711 Chioarul fusese alipit Ungariei, iar privilegiile care decurgeau din activitatea militară fuseseră și ele abolite). Pe Ioan Hossu îl găsim în Șuțu (azi Ciurile, Cluj), având aceeași condiție, ca și ostașii care slujiseră în garnizoana Turda, asigurați pe perioada serviciului, cu roadele unei sesii de pământ fiscal neimpozabil. Așa era Gheorghe Hossu care avea șase boi de tracțiune, o vacă de lapte, patru porci de tăiat și un cal pentru deplasări rapide, o fâneață de șase care de fân, o „tablă” de hotar pentru culturi, iar Niculae Hossu, jeler avea doi boi, o vacă, trei porci și trei oi, nu avea cal, dar avea o fâneață de 6 care de nutreț și lucra o sesie în hotar. Aceștia vor fi categoria de nobili mărunți, pentru care episcopul Inocențiu Micu – Klein va înainta numeroase memorii la Viena în care arăta îndreptățirea acestora de a sluji și ca înalți demnitari în zonele unde dominau,

Chioarul și Făgărașul. Cândva înainte de anul 1786 apare Stră – străbunicul episcopului Iuliu Hossu, cantor Bizușa, Sălaj, urmaș în mod sigur al ostașilor din Sănmărtin și șuțu Ciurile - Cluj, care ajunge în satul Micuș Micești și are ca fiu pe Ștefan Hossu, născut în anul 1786, viitor preot și protopop, care la rândul lui o va avea fiică pe Adolfină, născută în anul 1829, căsătorită cu Simion Măriuț. Adolfină este bunica dinspre mamă a episcopului Iuliu Hossu și conform dreptului cutumiar de pe Domeniul Chioarului, Iuliu Hossu s-a putut revendica descendent al micilor nobili români Hossu de Mesteacăn, cărora le –a moștenit blazonul, pe care regele Carol IV al Ungariei și împărat al Austriei l-a consacrat în stema episcopală de pe diploma de numire ca arhiereu la Gherla.

Desigur că prezentarea de față se dorește doar o introducere în problematica anunțată în titlu și cercetări ulterioare în Arhivele Naționale din Maramureș, Sălaj, Cluj, Bistrița, Mureș, ca și în cele de la Budapesta și Viena vor putea întregi imaginea descendenței feminine a Fericitului Martir greco – catolic Iuliu Hossu.

Alexiu TATU

sursa: RomaniaTV

Economia în prelungire...

Gânduri de aducere aminte Medicul și cărturarul Gheorghe Telea

„Iubesc acest popor bun, blând, omenos”. Mihai Eminescu

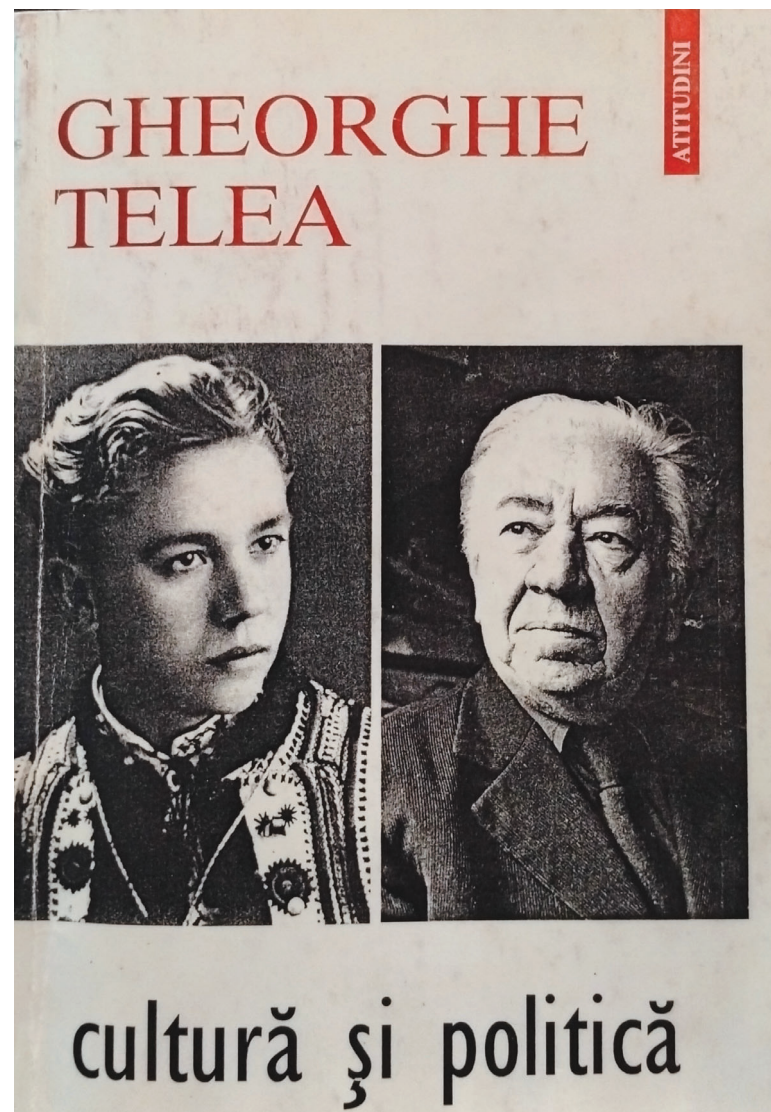
...Între medicină și economie se vădește, oricum, o strânsă legătură: medicina abordează organismul uman în toată complexitatea sa și în integralitatea mediului său. Iar economia se ocupă, în sfera acestor dimensiuni, de organismul social, de producția de un fel sau altul, de bunuri materiale și spirituale pentru nevoile omului, ale membrilor societății. Când este cazul - și este mereu - pentru medicină și economie terapii, tratamente intensive, medicamentoase, potrivit situațiilor acte chirurgicale, pansamente, veghe asupra pacienților etc. O idee, desigur, incompletă, asupra căreia trebuie, însă, reflectat. De aici ar putea izvorî sudura necesară dintre cele două organisme. Mă refer la această chestiune având în vedere cartea unui minunat doctor care, în timp, în scurt timp, mi-a devenit un deosebit și respectat amic, pot spune chiar un deosebit de iubit prieten: doctorul **Gheorghe Telea**.

...Sunt multe de amintit despre viața pilduitoare a acestui om minunat care a fost doctorul Gheorghe Telea-Bologa. Le aflăm și din cărțile sale, din mărturiile prietenilor și colegilor despre el. Eu mă voi referi mai jos la câteva lucruri care ne-au apropiat și care pun, o dată mai mult în lumină, caracterul său integru și generos, înțelepciunea, strălucirea gândurilor sale. Ne-am cunoscut prin intermediul unui alt mare sibian, regretatul scriitor și profesor universitar Mircea Tomuș, redactor șef ani de zile al revistei „Transilvania” și director general atunci al Trusului de Presă și Editură „Transpres” din care revista „Continent”, eu redactor șef, făcea parte. Eram, deopotrivă, profesor la Universitatea din Sibiu (încă nu devenise „Lucian Blaga”). Venea doctorul Telea pe la sediul „Continent”-ului și stăteam, eu și soția mea, ore întregi de vorbă cu el. Era încântător, pasionant. Din păcate, mai pe urmă, timpul nu ne-a mai permis, ne-am văzut mai rar, dar cu aceeași plăcere, cu aceeași bucurie. Un om remarcabil, un fecund și foarte interesant partener de

conversație, un „debater” veritabil. Discutam câte și câte. Despre unchiul meu, doctorul clujean Ionel Manta, pe care doctorul Telea îl avusese profesor la medicina din Cluj - Sibiu (în refugiu) și care, prin anii 30, tânăr specialist, fusese chemat ca medic și microbiolog la căpătâiul Reginei Maria (vezi și memoriile lui C. Argetoianu), doctorul Telea purtând un mare respect lui nenea Ionel. Discutam despre prietenul său drag, imensul Ștefan Augustin Doinaș, a cărui viitoare soție, marea balerină Irinel Liciu, fusese ani de zile, în București, chiriașă bunicii mele de mamă - tanti Tanți îi spunea Irinel -, în speță văduva bunicului meu generalul de artilerie Dumitru Vrăjitoru, decedat prin 1953, după mai multe percheziții și interogatorii ale securității. Când Ștefan Augustin Doinaș era la închisoare, Irinel îi făcea pachetele - pe care, de altfel, Doinaș nu le prea primea, „obiceiul” vremii de restriște -, împreună cu bunica mea... Discutam cu doctorul Telea despre familia sa, despre minunata sa soție, pe care, din păcate, o pierduse de mai mult timp și căreia îi ducea mereu dorul. Despre fata sa - așa spunea el - doamna Dina, devenită un foarte bun medic stomatolog și căsătorită cu un eminent medic obstetrician sibian, dr. Dorin Vintilă - pe care l-am cunoscut de asemenea și am devenit amici, un cercetător asiduu al domeniului și căruia i-am publicat în Editura „Continent” o foarte interesantă lucrare despre anomaliiile congenitale („*Breviar al anomaliiilor congenitale*”, Editura Continent, 1995) primită cu mare interes de publicul avizat. Din păcate, amândoi nu mai sunt acum. Și câte și mai câte nu discutam: despre intențiile sale deja bine consolidate de a face din casa sa de la Noul Român un muzeu de etnografie, artă populară și amintiri, pe care să-l doneze - l-a și donat - statului etc. Despre Cluj, despre Sibiu, despre Radu Stanca, despre medicină, teatru, despre țară și despre lume etc. Mai spun că, prin 1993-1994, o adusesem din București, pe mama,

de vârstă avansată, să stea cu noi la Sibiu. Se văita mereu de o problemă dureroasă la un picior. Sfătuindu-mă cu dr. Telea, dânsul s-a oferit să vină acasă pentru intervenție. A făcut-o cu deosebită delicatețe și aplicație, iar mama a fost bine. Pentru noi, o mare problemă. Pentru eminentul chirurg, nu mai mult decât un gest banal, dar ce gest. O viață plină de muncă, fapte, evenimente avusese și avea dr. Telea, pe care alții le-ar putea trăi doar în mai multe vieți. Dar să revin.

...Răsfoiam, zilele trecute, cartea remarcabilă pe care o am demult în bibliotecă și al cărei autor, al cărei titlu mi-au readus-o pe nopțieră: **Gheorghe Telea**, „*Cultură și politică*”, Editura Seculum, Sibiu, 1999. În josul titlului, doar câteva cuvinte concentrează tema volumului: „*Autoportret spiritual în timp*”... Se vor împlini, iată, în toamnă, 11 ani de la trecerea sa în eternitate și 26 de ani de la apariția cărții de care aminteam. Valorile nu mor însă niciodată, nu au cum. O lucrare de rațiune dar și de inimă și sentimente, de istorie învolburată și de prezent dinamic, și el învolburat. O lucrare robustă, de aduceri aminte, dar și de fapte la zi, tumultoase, o lucrare de gânduri tulburătoare pentru perspectivă, ale autorului, acest eminent medic chirurg, doctor în medicină, cu peste 20.000 de acte operatorii cele mai multe deloc simple. Muncii abnegante a medicului și cercetătorului Gheorghe Telea, asociindu-i-se un magnific potențial cultural, izvorât din preocupările și lecturile sale - precoc, spun eu -, încă de pe băncile școlii primare din satul natal - Noul Român. Dar izvorât și din preocupările din liceu și Facultatea de Medicină din cadrul Universității Regele Ferdinand I din Cluj începută, însă, nu la Cluj, ci, iată în Sibiu din timpul războiului. În Sibiu în care se retrăseseră, după nefastul Diktat de la Viena, nu doar Clujul intelectual și universitar românesc, nu doar o mare parte din floarea spiritualității românești din Transilvania, ci și, cum scrie chiar autorul, „speranțele

noastre de a ne reface unitatea națională (atât de repede sfâșiată) și de a construi acea Românie întreagă și modernă, far de cultură și civilizație latină în această parte a Europei”. Speranțe împlinite nu după multă vreme, autorul revenind la Cluj unde va deveni din 1946 - promoția „Regele Mihai I” - un chirurg de elită. Va mai lucra, în spitale, la București și Sibiu. Dar speranțele de care aminteam erau din nou sfâșiate, nu după multă vreme, de dictatul și temnițele sovieto-bolșevice adevărate malarxisme în uciderea de vieți omenești, deloc oarecare, ci, cele mai numeroase, ale unei mari părți din elitele profesionale, culturale, politice, sociale ale României. Prin crezul său strămoșesc, tânărul medic Gheorghe Telea - Bologa s-a implicat efectiv în opoziția vehementă a neamului românesc împotriva bolșevicilor, a celor fără de țară ce doreau distrugerea spiritualității noastre naționale. Din perspectiva familiei sale - familie de oameni înțelepți și harnici, de vază, din Țara Făgărașului -, din perspectiva iubirii față de concepția sa, a sentimentelor sale curate și înălțătoare, nu avea cum face altfel. Chiar el scrie: „Alături de colegii mei din generația 1946 Cluj, am organizat mari manifestații studentești extinse în toate centrele universitare din țară și cu răsunet în toată Europa; au fost manifestații împotriva agresorilor străini și a bolșevizării țării, a instalării regimului comunist în România, a revizionismului maghiar. Am colaborat și am ajutat ca medic, „Organizația luptătorilor anticomuniști din Munții și Țara Făgărașului”. Am trecut prin experiența arestărilor, multiplelor percheziții și scurtelor detenții la Securitate”...

A fost în Sibiu universitar din acele vremuri, dar și pe urmă, prieten apropiat cu Ștefan Augustin Doinaș, colegi, o vreme, chiar de cameră. A fost prieten și partener de discuții fermecătoare, aproape magice, cu nume mari ale cul-

turii noastre nu doar românești ci și europene, precum Radu Stanca, Ovidiu Cotruș, I. Negoiescu, Mircea Ivănescu, prelați și înalți prelați, personalități din breaslă și mulți alții. Cu toții îi apreciau din inimă nu doar vocația de slujitor al lui Esculap, ci și - de altfel, se îmbinau în mod fericit - deschiderea amplă către literatură, către artă, către arte, către meandrele pline de sensibilitate ale sufletului neamului nostru. Pe urmă, îi apreciau gândurile și ideile autorului privind dezvoltarea societății și economiei românești de după Revoluție, firul conducător fiind nu doar eficiența economică, ci și mai multă cinste și morală din partea conducătorilor, a tuturor membrilor societății. Toate acestea sunt emoționant relevate în cartea sa - multe de aici anterior apărute în ziare importante ale vremii, în alte publicații; sunt emoționant relevate în toate volumele sale care implicau nu neapărat medicina, ci mai ales sufletul și mintea omului.

...Pot fi încă multe lucruri de redat, dar închei amintind dedicația pe care doctorul Telea mi-a dat-o pe coperta interioară a cărții sale „*Cultură și politică*”: „*Sibiu, 10 decembrie, 1999. Altă dată, ziua studențimii române. Primiți domnule profesor universitar Dan Popescu, decan. În economia culturală a momentului, plusvaloarea unui destin fermentat în zbuciumul veacului ce se apropie de ora marelui bilanț: cartea unui secretar al sufletului românesc și al trupului poporului meu. Îmbrățișări, Dr. Gheorghe Telea*”. Este, în fapt, o mărturisire de credință în spiritul căreia se desfășurau atât de bogatele noastre discuții... Mă privește de pe coperta cărții de o parte dr. Telea tânăr, senin, încrezător dar și preocupat, iar de cealaltă parte, dr. Gheorghe Telea așa cum era când l-am cunoscut: același chip senin, optimist, scrutător, dar brăzdat adânc nu neapărat de trecerea timpului, ci și de tristețile vieții care, din păcate, nu prea l-au ocolit...

Dan POPESCU

